Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | №199 (15822) | 1981 оной августын 29, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

...ҮРГЭН ХЭРЭГЛЭЛЭЙ ЭД БАРААН

...зоной һуудал байдал жэл ерэхэ бүри улам баян ...гоё һайхан болож байнхай гэжэ хүн бүхэн бодото ...мэдэнэ ха юм. Харин парти болон правитель... ажалшадай материальна ба оюун бодолой хэм хэм... бүри түргэнөөр, али бүхы талаарнь дээшэлүүлхэ хэ... өөһэдынгөө түрүүшын ээлжээнэй, гол шухала зо... гэжэ тоолодог гээшэ. Энээнние түрэл партиимнай ...XXVI съездын шиидхэбэринүүд эли тодоор элир... харуулна бшуу. Партиин үгэ ба хэрэг хэзээдэшье ...гүй.

...КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Со... баталан абаһан хоёр ехэ тогтоол энэ ушарые үшөө ...баталхажа үгэнэ. Юуб гэхэдэ, «1981—85 онуудта түрүүшын ээлжээндэ хэрэглэгдэдэг эд то... үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ ба эдэ зүйлнүүдээр ...зоной эрилтэ гүйсэд дүүрэнээр хангаха талаар бэе... хэмжээнүүд тухай», «1981—1985 онуудта үр... хэрэглэлэй эд товарнуудай үйлэдбэрилгые ехэ болго... шанарыень дээшэлүүлхэ ба ассортиментыень ...уулха тухай» тогтоолнууд дотор хүн зоной ажа... хэрэгтэй шухала эд бараа түргэнөөр, һайн ша...гаар, ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха бүхэли комплекс ...гдаба ха юм.

...КПСС-эй XXVI съездын баталһан «Гол шэглэлнүүд» ...арад зоной хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ...дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд хараалагданхай гэжэ манай ...һайн мэдэнэ.

...бүгэдые ямар аргаар, ямар хэмжээгээр, ямар түхэл ...гаар гаргахаб гэжэ һүүлшын тогтоолнууд дотор ...тодоор заагдана. Хүн зондо тон хэрэгтэй бүд, өөмол ...гутал, илангаяа үхибүүдэй хубсаһа хунар, теле... магнитофон, радиоприемник, гэрэй хэрэглэмжын ...машинануудые улам ехээр гаргадаг болохо гэжэ ...гдэнэ. Тиимэһээ бүхы министерство болон албан ...нууд энэ талаар тодорхой даабаринуудые абаба ... Ушар иимэһээ союзнашье, мүн нютагай мэдэлэйшье ...зургаанууд, нэгэдэл болон предприятинууд арбан ...табан жэлэй түсэбүүдые зохёон табихадаа, ажа...лай хэрэглэмжын эд товарнуудые улам ехээр гарга... шанарыень һайжаруулха, ассортиментыень олошо... талаар тодорхой даабари болон хэмжээнүүдые ...лха ёһотой болоно бшуу.

...жэлнүүдтэ манай республика дотор үргэн хэрэг... эд бараа гаргаха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ, шэнэ ...предприятинууд баригдана. Жэшээнь, галар трикотаж ...фабрика баригдаа, Кировэй нэрэмжэтэ заводто ...цех ашаглалгада оруулагдаа. Нарин сэмбын фаб... бүдолой «Туяана» нэгэдэл, Хяагтын ээрэлгэ-нэхэл... фабрика болон бусад предприятинууд үйлэдбэриингөө ...шадал нилээд ехээр үргэдхөө. Нарин сэмбын фабри... гаргадаг хэдэн бүдэй, «Туяана» нэгэдэлэй гаргадаг ...арбаад хубсаһанай, тэрэ тоодо хүүгэдэй хубсаһа ...гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэһэнинь ехэтэ ...лтай. Нэгэ зарим предприятинууд энэ талаар тү... даабаринуудаа гүйсэд дүүргэжэ байнхай.

...тэй хамта республикын олонхи предприятинууд ...үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэбөө жэлһээ ...дүүргэнэгүй. Жэшээнь, республикын Эдеэ хоолой ...мышленностиин, Нютагай промышленностиин мини... «Забайкаллес» нэгэдэл, Улаан-Үдын гадар ...тотаж хубсаһанай фабрика, Ой модоной ажахын ми...стерство, «Электромашина», авиационно, «Теплопри... заводууд болон бусад предприятинууд соёлон-ажа...лай хэрэглэмжын зүйлнүүд болон эд бараа гаргаха ...бөө, илангаяа ассортиментын талаар. байгша оной ...ын хахадта гүйсэд дүүргэжэ шадаагүй. Эдэ бүгэдын ...зургаан һарын туршада 14,5 мянган электрочай... 806 мянган хэһэг трикотаж хубсаһан, 2,5 мянган ...шка, 2,5 мянган щетко, хэдэн арбаад мянган түхэри... мебель болон бусад олон эд хэрэгсэлнүүд дутуу гар...һан байха юм.

...лэдбэрилэн гаргагдаһан эд бараанай шанарынь муу, ...худалдаа наймаанда ехэ гүйсэгүй байна бшуу. ...худалдаа наймаанай инспекци аяар 144 түхэлэй товарнуудай муу шанартай байһан дээрэһээ тэдэниие ...ха ябадал болюулха гү, али сортыень доошолуул...татай болоһон байна. Үнгэрхэдөө авиационно заводой ...һан сад түмэрөөр хэһэн халбага, вилкэнүүд голо...до ороһон гээшэ. Мүнөө үедэ иимэ хангалтагүй яба...тай эбсэжэ болохогүйнь хүн бүхэндэ эли ёһотой.

...Юрэдөө, хүн зоной хэрэглэлэй үдэр бүриин эрилтэ ...мжэнүүдые хангалгада, тэдэнэй захилнуудые ...лгадэ нютагай арга боломжонууд, нютагай нөөсэ... арадай ажахын бусад ямаршье һалбарида орходоо, ...ехэ үүргэ дүүргэжэ шададаг байна ха юм», — ...партиин XXVI съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев ...тэмдэглээ һэн.

Тиимэһээ манай республикын министерствэнүүд болон ...зургаанууд, промышленна предприятинууд өөһэ...өө нютагай түүхэй эдээр байра дээрээ эдэ эд хэрэг...нүүдые гаргажа, худалдаа наймаанда эльгээхэ дүүрэн ...боломжотой. Теэд энэ шухала асуудалда анхаралаа ...гүйнь гайхалтай. Жэшээнь, ой модоор баян манай ...һүүлэй үедэ мебель гаргалга бага боложо бай... Гэрэй хэрэглэлэй элдэб модон зүйлнүүдые ехээр гар... болохо байгаа. Гэбэшье Ой модоной ажахын ми...стерство, «Забайкаллес» нэгэдэл гэхэ мэтэ биратай ...хангүй. Энээнэй ээстэ гэрэй хэрэглэмжын элдэб ...гайнууд, хүрзэ, алха болон һүхын эшэнүүдые аяар ...ртиһаа, Башкириһаа, Карелиһээ асардаг байна ха ...бди.

...нэгэ шухала асуудал гэхэдэ. союзна мэдэлэй ...мышленна предприятинууд шэнэ, мүнөөнэй эрилтэдэ ...тусама, тон хэрэгтэй зүйлнүүдые гаргаха хэрэгтэ хай...хэрэгээр хандана, зарим ушарта тоохогүй ябадалнуу... гаргана. Жэшээнь, авиационно завод мүнөө боло...ро үни хуушарһан «Белка-4» гэһэн түхэлэй хубсаһа ...ха машина гаргана. Харин шэнэ, автомат ёһоор ...лхэ, бүтээсэ ехэтэй «Белка-10» машина гаргадаг бо... тухай хооһон хөөрэлдөөн хэдэн жэлэй туршада ...жэлһөөр. Прибор бүтээлгын, судна бүтээлгын, хүүр...лэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводууд, Сэлэнгын ЦКК ...бусад энэ талаар биратай юумэ хээгүй байһаар.

Ушар иимэһээ арадай үргэн хэрэглэлэй эд товарнуу... улам ехээр гаргаха, шанарыень һайжаруулха, ассор...тиментыень олон болгохо гээшэ предприяти бүхэнэй, тэ... партиина болон профсоюзна организацинуудай, бү... ажалшадай нангин уялга мүн болоно гэжэ ойлгохо ...ерээ. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Мини...нүүдэй Соведэй дээрэ дурсагдаһан тогтоолнууд үшөө ...һануулна ха юм.

Эдэ тогтоолнуудаар хараалагдаһан даабаринуудые дүүр... тула тодорхой хэмжээнүүдые дары абахыень бүхы ...партиина, совет, ажахын болон профсоюзай ор...ууд партиин ЦК болон Совет правительство уял... Мүнөө үедэ тэдэниие хэрэг дээрэнь бодотоор бэе...ха гээшэ тон ехэ удха шанартай хэрэг болоно.

СОВЕТ КИНОГОЙ ҺАЙНДЭР

...Хүн зониие эгээл олоор ха...руулдаг искусствануудай ...болохо киноое бүхы ...харадаг. Тиимэһээ ...совет кинематографистнуу... һайндэр бүгэдэ арадай ...болоно.

Совет кинематографи ха... жэл бүри уран һайханай ...0 гаран фильм, 1500 ша... баримтата ба эрдэм ...эрүүлгын фильмүүдые ...гаргадаг 39 киносту...мүн болоно. Манай оро... кинотеатрнуудта жэл ...4 миллиард харагшад ...дадаг. Энэнь дэлхэйн ...шье гүрэнэйхиһөө олон ...

...Августын 27-до Москвада, ...концертын «Октябрь» ...залда совет киногой ...тэ зорюулагдаһан бая... заседани болоһон байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, зохёохы худэлмэрилэгшэдэй холбоонуудай хүтэлбэрилэгшэд, совет киноискусствын мэдээжэ шадабаритал, уран зохёолшод, композиторнууд, олониитын түлөөлэгшэд президиумдэ һууба.

СССР-эй Госкиногой түрүүлэгшэ Ф. Т. Ермаш элидхэл хээ. Мүнөөнэй үеын хүнэй образые экран дээрэ харуулха, манай үе сагые харуулһан бүтээлнүүдые байгуулха талаар совет кинематографистнуудай түйлаһан амжалтанууд тухай, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ киноискусствын ажал ябуулагшадай оруулдаг хубита тухай тэрэ хөөрөө.

(ТАСС).

Республикымнай ажалай үдэр

ЭРШЭТЭ АЖАЛАЙ ЭХИН

Шэнэ Заганһаа сэхэ баруулжа зурыһан асфальтаар хушагдаһан дардам харгы дүхэриглэн баруун хойшоо годирно. Тосхонһоо нэгэ километр болохошьегүй газарта «Заганский» колхозой дүрбэдэхи тракторна бригадын полевой стан оршодог юм. Массив гэжэ нэрэтэй энэ газарһаа аяар Сулхара хүрэтэр тарянай поли зэрэлгээтэн нэмжынэ. Мүнөө эндэ алтан шарғал шэниисэ үглөөнэй аалихан һэбшээндэ найган долгилжо, ажалша бэрхэ таряашадайнгаа эршэтэ ажалай эхи табихыень уряалжа, даллажа байһаншуу надхана.

Бригадын механизаторнууд байраяа һайнаар, эзэн ёһоор заһабарилжа оронхой. Тэндэ хүн зон олон, хүлгөөтэй. Юуб гэхэдэ, колхозой таряашад нэгэ томо звено боложо, ургасаар һайн эндэхи полидоо харюусалгата ажалаа эхилхэнь ха юм.

— Хурягдахаар хараалагдаһан бүхы тарянайнгаа поли дээгүүр ябажа, ургасыень хаража, сэгнэжэ үзөөд, энэл Массивһаа эхилхэ гэжэ шиидээбди, — гэжэ ажахын ахамад агроном Иван Михаевич Платонов хөөрэнэ.

— Мүнөө жэл эндэ «Онохойская-4» гэжэ сортын шэниисэ таригдаһан юм. Юрэдөө, сагай уларилай таарамжагүйе хараала абажа, тарилгаяа бүхы заабариин ёһоор харууһалһамнай һайн ургаса ургаа гээшэ, — гээд, нэгэ хэды ута хоолосуудые гартаа абажа, альган соогоо нидхэрэн бутаруулжа, орооһонуудыень тоолохо юм. Тиигэжэ үниишье болонгүй, хори-хорин хоёр гэжэ тоолоод, гектарай арба-арбан хоёр центнер суглуулжа абаха хабди гэжэ тобшолно.

Тиигэжэ, элдэб юумэн тушаа хөөрэлдэһөөр байтарнай, хүсэтэ табан «талын онгосо» үргэн тарялангай сэхэ дундуур һэтэ сохин дабшаһаар хажуудамнай дүтэлжэ ерэбэ. Бидэнтэй хамта байһан бригадир, үнинэй таряашан Иннокентий Петрович Филиппов комбайнуудай хүсэтэ мотоорой хүнхинөөндэ урмашан:

— Иигээд лэ аргагүй ехэ ажалнай эхилбэл даа. Энэ үдэрһөө хойшо үдэр, һүниие илгангүй хүдэлмэрилхэ болобо гээшэбди. Аһан хүсэлөөрөө ургуулһан тарянайнгаа хоолос бүхэниие хоролтодо оруулангүй суглуулжа абаха ёһотойбди, — гээд ахамад агроном тээшэ шэртэн мэдүүлнэ.

Түрүүлжэ ябаһан Антон Филиппович Ивановай полиин захада гаража, комбайнаа һөөргэнь залахадань:

— Хойноһоонь Виктор Филиппович Бельский, Василий Аникеевич Иванов, Андрей Яковлевич Асмаркин, Афанасий Никифорович Максимов гэгшэд ерэбэ, — гэжэ бригадир Филиппов бидэндэ ойлгуулба.

«Талын онгосонуудай» хүсэтэ двигательнүүд жэгдэхэнээр хүнхинэн хүдэлнэ. Ажахынгаа мэргэжэлтэдые хараһаар, комбайнернууд саг зуура «онгосонуудһаа» буунa. Механизаторнуудай шэг шарай сэлмэг дорюунууд. Хатуу шанга ажалай эхилээшье һаань, хүдэлмэридөө дарагдажа, эсэһэн сусаһан хэбэргүйнүүд.

— Эндэ, Массивтамнай, 430 гектар шэниисэ тариганхай, — гэжэ ахамад агроном И. М. Платонов таряашадта хандана. — Хэды саг соо энэ тарягаа хадаха гээшэбта? — гэхэдэнь, харюусалга ехэтэй хүдэлмэриеэ һайн мэдэдэг механизаторнууд нэгэ хэды саг соо абяагүй байба. Шэг шарайгаа шэртэн харалсаһанайнгаа һүүлээр, аха нүхэр Иннокентий Петрович Филипповтэе хандажа:

— Хоёр-хоёр хахад үдэрэй туршада сүм унагааха бэшэ ха гүбди,— гэнэ. Тиихэдэнь бригадир ухаандаа бодожо үзөөд:

— Тэрэнһээ үни болохогүй байхат даа. Комбайнууднай яһала һайнаар заһагдажа таарулагданхай, эбдэржэ, ехээр нобшоржо ябагдахагүй гэжэ һананаб, — гэжэ лаблана.

Ажалша бэрхэ эдэ зоной даруу намдуугаар, ехэ бодожотойгоор хөөрэлдэжэ байхыень шагнахада ямар зохид бэлэдэмнай олон жэлдэ хэжэ ябаһан орёо хүдэлмэреэ ёһотоор мэдэхэ, дүй дүршэлөөр түгэс хүнүүд ха юм. Тиимэһээл үнинэй хүлеэгдэһэн харюусалга ехэтэй энэ ажалаа эхилээд байхадаа урма зоригтой ябана гээшэ.

... Хүсэтэ комбайнууд хойно хойноһоо һубарилдан, тооһо бурьюулан, үргэн тарялангай дундуур саашална. Эрьеэд лэ ерэхэ бүринь поли дээрэ бүдүүн баалнуудай тоо улам олошорхо юм. Тэдэниие харахадаа, манай нюдэн баясана. Нэгэ хэды хоноод лэ эдэ баалнууд сохигдожо, «талын онгосонуудай» бункернууд соо алтан шэниисэ адхархань ха юм.

Газарай эзэд — таряашад эгээл мүнөө хурягдажа байгаа алтан шарғал шэниисээ ургуулхын түлөө хэды ехэ хүдэлмэри хэжэ, хэды ехэ хүлһөө гаргаа гээшэб. Харин мүнөө хүндэтэ ажалайнь үрэ дүн энэ болоно бшуу.

И. М. Платонов хөөрэөө үргэлжэлүүлбэ:

— Эндэхи тарягаа богонихон болзор соо хуряажархёод, Солодка гэжэ газарта ошохобди. Тэндэнь 130 гектар шэниисэ тариганхай. Иигээд лэ саашаа таряа хуряалгын халуун хүдэлмэри бүри шангадажа, эршэдээ орохо юм aaб даа. Баалнуудаа суглуулжа, сохихо хүдэлмэридэ үшөө 7—8 комбайн хабаадаха. Тэдэнь баһал халуун хаһадаа бэлэн, комбайнернууд дохёол хүлеэжэ байнхай. Мүнөө жэл «Заганский» колхоз хамта дээрээ 2522 гектарай орооһото ургамал хуряажа, 12 мянган центнер орооһо суглуулжа абахаар хараална. Зорилгоһондоо хүрэхэл байха гэжэ найдагдана.

...Массивтахи үргэн тарялан холоһоо нэмжын харагдана. Дундуурнь хүсэ ехэтэй «талын онгосонуудай» таатай гоёор тамаран ябахань мүн лэ холоһоо обёорогдохо юм. Мүнөө эндэһээ баатар таряашадай эршэтэ ажалынь эхиеэ татанхай.

В. ШИРДАРМАЕВ.
манай штатнабэшэ корр.
Мухар-Шэбэрэй район.

ХАМТЫН ХҮСӨӨР

Ниитын адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ тон лэ харюусалгатай, хаһа саг ябажа байна. Энэ сагые али зэргын ашаүрэтэйгээр, шадамар бэрхээр ашаглажа шаданаш, тэрээнһээ ехэ юумэ дулдыдаха. Хойто-Байгалай колхоз, совхозуудай ажалшад энэ бүгэдые һайн ойлгоно. Тиимэһээл наратай дулаан үдэрнүүдые хүсэдөөр хэрэглэжэ, үбһэ ехээр бэлэдхэхэ, силос һайн шанартайгаар дараха гэжэ эрмэлзэнэ. Эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор сабшалан нуга дээрэ эршэтэ ажалай охин замханагүй. Дээдэ Ангара, Кичерэ, Катерэ мүрэнүүдэй эрьеэр БАМ-ай 400 гаран хүдэлмэришэд брезент майхан татаад, хүдөөгэй ажахынуудта үбһэ бэлэдхэлсэнэ, силос даралсана. Барилга-хабсаралгын 581-дэхи, 572-дохи, 608-дахи поезднуудай, тоннельнэ 11-дэхи, 16-дахи, 18-дахи отрядуудай, оньһожоруулагдамал 135-дахи, 138-дахи колонно-нуудай коллективүүд үнэн сэхэ, оролдосотой бэрхэ хүдэлмэришэдөө үбһэ бэлэдхэхэ ажалда эльгээһэн байха юм.

Жэшээлхэдэ, барилга-хабсаралгын 608-дахи поездын түрүү хүдэлмэришэн, партиин XXVI съездын делегат В. И. Аксенов 12 хүнһөө бүридэһэн бригада хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр Дээдэ Ангарын эрьеэдэ үбһэ бэлэдхэнэ. Богони болзорой туршада энэ бригадын гэшүүд 420 центнер үбһэ бэлэдхэжэ, һайн шанартайгаар «Ангарский» совхозой түлөөлэгшэдтэ тушааба. Эдэнэр үшөө 300-гаад центнер үбһэ бэлэдхэхэ зорилго урдаа табинхай.

Июлиин һүүл багаар, август һарын эхеэр Хойто-Байгалда хура бороо орожо, уһа мүрэнүүд эрьеһээ халижа, сабшалан нуганууд уһанда абтаа бэлэй. БАМ-ай зарим организацинуудай түлөөлэгшэд хура бороо ажалдамнай һаад хэнэ гэһэн шалтаг бараад, миин һуугаа. Тиигэжэ, барилга-хабсаралгын 651-дэхи, 575-дахи поезднуудай, тоннельнэ 19-дэхи, 21-дэхи, 22-дохи отрядуудай коллективүүд мүнөө хүрэтэр түсэбэйнгөө арбаншье процентыень дүүргээгүй байһаар.

Үбһэ бэлэдхэхэ ажалда иимэ халирхайгаар хандажа болохоор аал?! Һаяшаг үнгэрэгдэһэн районой тэжээл бэлэдхэхэ ажал эмхидхэхэ штабай суглаан дээрэ гээгдэлдэ ороһон коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табигдаа һэн.

Һайн бэлэдхэлтэйгээр үбһэ хуряалгада ороһон барилгын организацинууд муу бэшэ үрэ дүн түйлана. Тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив жэл бүри «Северный» совхозой ажалшадта үбһэ бэлэдхэдэг юм. Үнгэрһэн жэл 650 центнер үбһэ һайн сэгнэлтэтэйгээр тушаагаа бэлэй. Байгша ондо саг болзортоо үбһэ бэлэдхэхэ ажалаа эхилээ. Отрядай үнинэй бэрхэ проходчик Ю. Д. Майснер үбһэ бэлэдхэгшэдэй звеное даана. Эдэнэр хура бороогой ороходо миин һуудаггүй. Гар хажуураар үбһэ сабшана. Нарата дулаан үдэрнүүдые хүсэдөөр хэрэглэн, шадаал һаа, олон бухал табиха гэжэ эрмэлзэнэ. энэ зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлжэ шаданашье. Һүүлэй мэдээгээр, эдэнэр 400 центнер һайн шанартай үбһэ «Северный» совхоздо тушаагаа. Барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын хүдэлмэришэд энэ харюусалгатай хэрэгтэ мүн лэ анхарал хандуулна. Эдэнэр һайн бэлэдхэлтэйгээр энэ шухала ажалаа эхилээ. 300 гаран центнер үбһэ һурилжэ, «Северный» совхоздо үгэбэ. Буряадай участогай бэшэшье организацинуудай коллективүүд үбһэ бэлэдхэхэ, силос дараха хэрэгтэнь хүдөөгэй ажалшадта ехэ туһа хүргэнэ.

БАМ-ай барилгашадай туһаламжаар «Северный» совхозой коллектив 1797 центнер үбһэ һурилжэ, 2500 центнер силос дараад байна. «Ангарский» совхозой коллектив 900 центнер үбһэ һурилжэ, 250 центнер силос дараба. Энэнь үшөөл бага гээшэ ааб даа. Тус совхоздо БАМ-ай 20 организациин хүдэлмэришэд туһалалсана.

Мүнөө жэл ногооной гараса тиимэшье муу бэшэ. Дунда зэргээр гектар бүриһөө 12 центнер үбһэн абтана. Колхоз, совхозууд 2518 гектар сабшалантай юм. Энэ сабшалан дээрэһээ гээлтэ хоролтогүйгөөр үбһэ абаа һаа, даабаряа дүүргэхэ, үбэлдөө бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ шадаха.

Мүнөө үбһэ бэлэдхэлгэдэ 21 трактор, тракторна 18 косилка, морин косилканууд ашаглагдана. Энэ бүхы техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, нарата дулаан үдэрнүүдые дүүрэнээр хэрэглэжэ шадабал Хойто-Байгалай район үбһэ ехээр, һайн шанартайгаар бэлэдхэхэ байна. Эдэнэр КПСС-эй Буряадай обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хандалга бэшэгые һайшаан дэмжэжэ, улам эдэбхитэйгээр ажаллана. Дээдэ Ангара, Кичерэ, Катерэ мүрэнүүдэй, Байгал далайн хойто эрьедэ үглөө эртэһээ үдэшэ орой болотор хажуурай хангинаан, трактор, машинануудай хүнхинөөн замханагүй.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой мээр болон тэргэнүүдые заһабарилдаг цехтэ шэнэ «Рафалит» гэжэ токарна станок табиха фундамент бэлдэгдэбэ. Тус станок мүнөө байгша станогуудһаа гурба дахин ехэ бүтээсэтэй юм. Польшын Арадай Республикаһаа худалдаган абтаһан тус станок дээрэ автомат арга үргэнөөр хэрэглэгдэхэ.

Энэ мэтэшэлэн деподо үйлэдбэриеэ оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табигдана. Һүүлэй үедэ вагонно ба заһабарилгын ажахын хүдэлмэриин эмхидхэл, эрхэ байдал һайжаруулха талаар ехэ оролдолго гаргагдаа. Пассажирска вагонуудые гүйсэд бэлдэлгын шэнэ цехэй түрүүшын ээлжээнэй барилга түгэсхэгдэжэ байнхай. Өөрынгөө хүсөөр тус цехэй барилга хэжэ байһан депогой коллектив тэрэнээ ноябрь һарада ашаглалгада үгэхөөр зоригжонхой.

Мүн тиихэдэ пассажирска ажахын техническэ хангалгын зам, автотормозуудай цех гэхэ мэтэ шэнэ барилганууд жэлэй дүүрэтэр ашаглалгада үгтэхэ байна.

Д. ГАРМАЕВ.

УЛААН-ҮДЫН ЛВРЗ-дэ

БРИГАДНА ГУРИМААР

Улаан-Үдын Ленинэй ордента локомотив-вагон заһабарилгын заводто һэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэри мүнөө түлэг дундаа ябуулагдажа байна. Энэ ехэ хүдэлмэриин дүүргэгдэхэдэ, электровозуудые заһабарилга 40, вагонуудые заһабарилга 36 процентээр дээшэлхэ юм. Тиихэдэ хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ хоёр дахин дээшэлхэ ёһотой. Һэльбэн шэнэлэлгэдэ 12 миллион түхэриг һомологдонхой. Капитальна һомололгын мүнгэн табан жэлэй туршада алмагдахаар хараалагдана.

Заводой дархашуулай болон зэд хайлуулагшадай цехүүдтэ ажалаа бригадна гуримаар эмхидхэжэ, нэгэ нарядаар, хүдэлмэришэн бүхэндэ хабаадалсаһанайнь зэргээр салингыень түлэхэ арга нэбтэрүүлэгдэнэ. Тэрэнэй ашаар эдэ цехүүд түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэнэ.

Хэрэгтэй детальнууд болон запас частьнуудые саг соонь бүтээн гаргалгаһаа заводой поточно линиин ажал сэхэ дулдыдадаг. Тиимэһээ хүдэлмэришэн бүхэнһөө заводой түсэбэй дүүргэлтэ дулдыдаха болоно. Хүдэлмэришэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шэнэ гурим сэхэ нүлөөтэй.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент П. Бурмакинай буулгаһан зурагууд дээрэ заводой зэд хайлуулдаг цехэй хүдэлмэришэн И. А. Абзаевые харанат. Заводой ветеран түсэбтэ арба нэгэдэхи табан жэлэй эхинһээ социалис мүрысөөнэй түрүүшүүлэй зэргэдэ жагсана. Дархашуулай цехтэ. Эндэ томо томо хэмжээнэй детальнууд шудхагдадаг.

ТҮСЭБ ХАРААЛАГДАНА

Үсөөн хүнтэйгөөр ехэ продукци гаргадаг болохо гэһэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй эрилтэтэ даабариие бэелүүлхэ талаар Улаан-Үдын Ленинэй ордента локомотив-вагон заһабарилгын заводто ехэ оролдолго гаргагдана. Мүнөө эндэ 1982 ондо үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түсэб табигдажа байнхай. Энэ түсэбые табилгада хүдэлмэришэн, хүтэлбэрилэгшэ, инженер бүхэн эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Тэдэнэр өөр өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулжа, тэдэнэйнгээ үйлэдбэридэ аргагүй хэрэгтэй байһыень баримталан гэршэлдэг байна.

Үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ түсэбэй гол зорилго хадаа гараар хэгдэдэг хүндэ ажалые оньһожоруулан, хүдэлмэриин эмхидхэл, тэрэнэй эрхэ байдалые һайжаруулжа, үйлэдбэриин даабаринуудые саатагүй дүүргэхэ эрхэ байдал байгуулха гэһэн оролдолго болоно.

ЭРХИМҮҮД ШАГНАГДАБА

Оролдосото ажалаараа шалгаржа, ажалай үндэр амжалта түйлаһанайнгаа түлөө заводой олохон хүдэлмэришэд «Түмэр замай транспортын социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгтэ хүртэбэ. Тэдэнэй дунда тус коллективэй суута хүдэлмэришэд фрезеровщица В. А. Богаева, слесарь А. А. Гаврилов, ахалагша мастер С. С. Фещук, инженер Н. К. Болдагуева гэгшэд бии.

Манай корр.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Ороной ажахынууд үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэхын тула бүхы нөөсэнүүдые хэрэглэнэ. Ганса ногоо бэшэ, мүн овощой ургамалнуудай, хартаабхын, саахарай свёклын эшэ, тарянай үлэгдэлнүүдые хэрэглэгдэнэ.

Олон ажахынууд ногоо хоёрдохёо сабшана. Ороной олонхи нютагуудта эрхим шанартай иимэ тэжээл абахада тааруу зохид уларил тогтонхой. СССР-эй ЦСУ-гай августын 24-нэй мэдээнүүдэй ёһоор, Украинын ба Казахстанай ажахынууд үбһэ бэлэдхэхэ түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргээд байба. Орон дотор бүхыдөө 57 миллионһоо үлүү тонно үбһэн бэлэдхэгдээ.

Бусад тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр. 52,3 миллион тонно сенаж, 51,8 миллион тонно һолоомо, мэхиинэ ба бусад бүдүүн тэжээл актнуудай ёһоор абтаад байна.

Силос даралга түлэг дундаа. 33 миллион тонно силос, тэрэ тоодо карбамидаар ба азотоор баян бусад синтетическэ нэмэлтэнүүдээр шаржуулагдаһан 5,5 миллион тонно силос абтаа. Россиин Федерациин, Украинын ба Белоруссиин олон областьнуудта холимог силос бэлэдхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Орон дотор бүхыдөө 338 мянган тонно иимэ силос дарагдаа.

Ажахынуудта ногооной гурил ба хуурай бусадшье ногоон тэжээл үйлэдбэрилгэ үргэлжэлһөөр.

(ТАСС-ай корр.).

МУРЫСӨӨНЭЙ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫ ҮҮРГЭ

ХҮН БҮХЭНЭЙ ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ БАДАРУУЛХА

Республикымнай хойто зүгэй Баунтын райондо ниитын малда үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын харюусалгата хаһа үргэлжэлнээр.

Эртэ хабар болоно, ходо хура бороотой байжа районой бүхы тала дайдын үбэhэ ногоон элбэг баяхаар ургаа. Ургаса hайн байхадаа, ниитын малда хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл элбэг дэлбэгээр бэлэдхэхэ арга нүхэсэл олгоно бшуу. Энээнэй ашаар мал ажалhаа продукци ехээр абажа, гүрэнэй түсэб гүйсэд дүүргэхэ арга боломжо хангаха байна.

Районой совхозуудай үбhэ тэжээл бэлэдхэхэдэнь предприятинуудай хүдэлмэришэд, эмхи зургаануудай алба хаагшад ехэ туhа хүргэнэ. Тэдэнэр өөhэдынгөө бригаданууд эмхидхэнэй.

Энэ хэрэгтэ арадай депутатуудай поселково, сельскэ Соведүүдэй үүсхэлээр ажал хэжэ шадаха хүн бүхэн эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Эгэhын, Хударин сомоной, Үбыни сельскэ Соведүүдэй дэлэй хүн зоной үүсхэл дэмжэжэ Амаладай сельскэ Соведэй газар дээрэхи ажалшад социалис уялга батална абаа hэн. Тиигээд эндэхи хүн зон үбhэ ногоо сабшаха хэрэгтэ бултадаа хабаадажа, нилээд горитой юумэ хэжэ байнхай.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэ ажалшадай дунда социалис мүрысөөе hайнаар эмхидхэжэ, эмхи гуримтайгаар хүтэлбэрилхын тула партиин райкомой бюрогой шиидхэбэрээр районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр А. В. Тюнов түрүүтэй районно штаб байгуулагданхай. Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын, ногоон бордоо хуряалтын талаар социалис мүрысөөнэй гурим зохёогдоhон байна.

КПСС-эй райкомой дэргэдэ тусхай пресс-центр хүдэлнэ. Тэдэнэр ниитын малда үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын хэр зэргэ ябаhые, социалис мүрысөөнэй охито эршые олондо дуулгаха, соносхохо зорилготой.

Август тэжээл бэлэдхэлгын габшагай hара гэжэ соносхогдоhон. Тиимэhээ ажалшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулха хэрэгтэ КПСС-эй районно комитет, Амаладай, Джилиндын совхозуудай партийна организацинууд оно анхарал хандуулжа, эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэнэ.

Энэ талаар КПСС-эй райкомой пропаганда болон агитацин таһаг, партийна эхин организацинууд тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаа hэн.

Мүнөө үедэ үбhэ хураалта дээрэ 25 бригада хүдэлнэ. Тэдэнэй 5-ниинь комсомоло-залуушуулай бригада. Үбhэшэдэй бүхы бригаданууд дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абанхай. Эдэ уялгануудынь түсэбhөө 5—10 процентээр ехэ юм. Амаладай совхозой хоёрдохи отделениин коммунист В. А. Доржиевай бригада hайн үүсхэл гаргаа. Тэдэнэр түсэбэй ёhоор 5000 центнер үбhэ абаха аад, 6000 центнерээ хүргэхэбди гэжэ мэдүүлээ hэн. Энээнэй 80 процентнь нэгэдэхи шанарай сэгнэлтэтэйгээр тушаагдаха болоно. Мүнөө бригадын гэшүүд хэлhэн үгэдөө хүрэжэ ябана. Хура бороогой бооёошье, нарата үдэрые зүбөөр хэрэглэжэ, 3000 шахуу центнер үбhэ хуряагаа.

hайн үрэ дүн туйлаhан тула ажалшадай гансал ажал хүдэлмэрине зүбөөр эмхидхэжэ гадна, тэдэнэй ажаахуй зохидоор, hанаа сэдьхэлдэнь тааатайгаар амаруулха, ниитэ-политическэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулха, олон, үсөөншье хүнтэй бригадала заяг зааршалтай, эбтэй эетэй эрхэ байха хэрэгтэй гол шухала.

Амаладай совхозой партийна организацийн секретарь Н. С. Хохолов, Джилиндын совхозой партийна организацийн секретарь Б. Д. Базаров эдэ шухала зүйлнүүдые хараадаа абажа, горитой ажал ябуулна гээшэ. Полевой станууд болон үбhэшэдэй ототто харуулан ойлгуулха зүйлнүүд табигдажа, нүүдэл библиотеканууд абашагдаанхай. Хаа хаанагүй социалис уялганууд, мүн социалис мүрысөөнэй гурим бэшэгдэжэ үлгэгдэhэн байдаг. Тиихэдэ газета, журналнууд саг үргэлжэ абашагдана.

Бригаданууд хоорадоо хэхэ, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха агитаторнууд, политинформаторнууд томилогдонхой. Тэдэнэр ходо ниитэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, район дотор хэр зэргэ тэжээл бэлэдхэгдэнэб гэhэн асуудалда анхарала хандуулнад. Социалис мүрысөөнэй табиралтан харуулха пресс-центрэй бүлэг байгуулагдажа, тусхай стенднүүд шэмэглэн гоёогдоо.

Социалис мүрысөө эмхидхэхэжэ, үргэн ниитэ зоной дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхын тула совхозуудай отделени бүхэндэ партийна организацийн бюрогой гэшүүд түрүүтэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэг байгуулагдажа, партиин райкомой бюро дээрэ баталагдаhан байна. Эдэ нүхэд үбhэшэдэй бригаданuудта ошожо, КПСС-эй XXVI съездын материалнуудаар, «Таряа хуряалга болон тэжээл бэлэдхэлгые хангаха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Үбhэшэдэй ажалые гуримтайгаар эмхидхэжэ, ажабайдалынь болон амарха сагыень зүбөөр эмхидхэхын тула түргэн хэмжээ тэдэнэр абанад.

Район дотор үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын хэр зэргэ ябажа байhан тухай тодорхой асуудалнууд районно штабай заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Үбhэшэдэй бригадануудаар ябажа, танилсажа ерэhэн хүдэлмэрилэгшэд, хүн зон ехэ урматай, согтой дорюунаар ажаллана, социалис уялгаяа дүүргэхэ байhамнай найдамтай гэжэ мэдүүлнэ гээд тэмдэглэнэ. Хура бороо орожо ажал хүдэлмэридэнь haaд түбэг татабашье haань, үбhэшэд эршэмтэйгээр ажаллана. КПСС-эй гэшүүн Л. Б. Баяндуев Амаладай совхозой нэгэдэхи отделениин морин, гар хажууршадай бригадые хүтэлбэрилдэг юм. Тэрэ hаяхан иигэжэ мэдүүлээ: «Бидэ 1700 центнер үбhэ бэлэдхэхэ түсэбтэйбди. Бригадамнай 2000 центнер үбhэ хуряаха гэhэн уялга абаа hэн. Бидэнэй энэ уялгаяа дүүргэхэ дамжаггүй».

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын үедэхи социалис мүрысөөн тухай «Витимские зори» гэжэ районно газетэдэ материалнууд ходо толилогдоно. Тиихэдэ нютагай радиогоор дамжуулагдана гээшэ. Эндэ «Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын мүнөөдэрэй зорилго», «Үбhэ тэжээл хуряалгаhаа мэдээсэл» гэhэн гаршаг доро эдэ материалнууд толилогдоно, дамжуулагдана. КПСС-эй райкомой болон районно Соведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэд, совхозуудай болон шефтээ абаhан организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар, үбhэшэдэй бригаданuудай бригадирнууд энээн тухай газетэдэ бэшэжэ, нютагай радиогоор хөөрэжэ байдаг.

Тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадаhан бригадые соёлой ажаhуудалай, медицинын, худалдаа наймаанай талаар комплексноор хангалга яhала hайнаар эмхидхэгдэнхэй. Элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд саг үргэлжэ бригадануудаар ябажа, үбhэшэдэй элүүр энхые шалгажа, эд бараагаар хангана. Һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Эндэ районой түбэй больницын врачнууд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тусхайлхада, ахамад врачай орлогшо А. В. Шимин Амаладай совхозой гурбадахи отделениин үбhэшэдтэ ошожо ерэhэн байна.

Районой түбэй соёлой байшангай агитационно-уран hайханай бригада бүхы полевой стануудаар, үбhэшэдэй отогуудаар ябажа, уран бэлигээ харуулаа. Тэдэнэй ошоогүй газар үгы гэжэ тэмдэглэхэдэ болоно.

Эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэлмэри үбhэшэдэй амжалтада туhа хүргэнэ. Энээнэй ашаар зарим бригадын гэшүүд түсэбэйнгөө табяад процентые бэелүүлээ. Үдэр бүри хура бороо орожо, үбhэшэдэй ажалые haатуулна.

Үбhэшэдэй дунда ябуулагдадаг ниитэ-политическэ хүдэлмэриин hайн талыень дурдабашье, зарим тэды дутуу дунданууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Совхозуудай эхин партийна организацинуудай парткомууд үбhэшэдэй бүхы бригадануудай социалис мүрысөөнэй дүн хаhа саг соонь согсолжо үшөөл шаданагүй.

Гээгдэжэ ябаhан бригаданuудта ошожо, ойлгуулламжын хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулха тон шухала гэжэ бидэ тоолонобди.

Мүнөө район дотор үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлhөөр. Эндэ районой промышленна бүхы предприятинуудай болон эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадана гэжэ тэмдэглээ hэмди. Тиимэhээ үбhэшэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри улам hайжаруулжа, тэдэнэй ажалыень зүбөөр эмхидхэжэ, хүн бүхэнэй эдэбхи үүсхэлыень бүри дээшэлүүлхэ талаар партиин районно комитет, партийна эхин организацинууд тодорхой зорилгонуудые табижа, бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ.

В. МАКСИМОВ,
КПСС-эй Баунтын райкомой секретарь.

ЗУРГААН жэлэй саадатэ Цыден-Еши трактораа орхижо, ондоо ажалда орохоб гэжэ оройдоошье hанаагүй ябаа. Анхандаа, бүри залуухан хүбүүн ябахадаа, өөрынгөө hайн дураар шэлэжэ абаhан ажалынь юунhээшье үлүү шэнги hанагдагша бэлэй. Тоhон болоhон хара хубсаhаяа үмдөөд лэ үглөө бүхэндэ МТМ тээшэ яаража, трактораа аргагүй нарин, нягтаар аршаха, сэбэрлэхэ, шүрэб шүнхыень шалгахадаа сэдьхэлынь ханаха.

ХААНАШЬЕ ЯБАХАДАА НАЙДАМТАЙ

Зураглал

Эгээл тиимэhээ хори шахуу жэлдэ Цыден-Еши Балдоржиевай трактор нэгэтэшье эбдэрээ, haатаа гэжэ байгаагүй юм. Хабарай тарилга, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ, ургаса хуряалга, малай үбэлжэлтэдэ бэлдэлгэ гэхэ мэтэ бүхы хүдэлмэридэ тэрэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг hэн. Трактор, машинаар хэхэ ямар нэгэ шухала хүдэлмэриин гарахада, «тэрээндэ Балдоржиевые эльгээхэ хэрэгтэй, энэмнай ёhотойл найдамтай хүн гээшэ» гэжэ нютагайхиниинь хэлсэдэг бэлэй.

Нэгэтэ намар, ургаса хуряалгын hая дүүрээд байхада, Цыден-Еши Балдоржиевай ажахынгаа конторододо ороходонь, совхозой директор Семен Лазаревич Козлов дуудаад, иигэжэ хэлэбэ:

— Цыден-Еши Раднаевич, танда нэгэ ехэ гуйлтатай байнаб. Туhалхал болоот. Та Дулма Цыреновна нүхэртэеэ хоюулан нэгэ гүүртэ тугалтай үнеэдые тушаажа абыт гэжэ гуйхала hананаб. Юун гэхэ байнат? Эдэ малыешь найдамтай хүнүүдтэ даалгаагүйдэ аргагүй гүб даа.

— Битнай бүхы наhаараа түмэр түдэгэ, техникэтэй носолдоhон, харин үхэр мал харууhалжа шадахашьегүй хүн бэшэ аалби? — гэжэ Цыден-Еши огто арсаашьегүй haa, ехэл маргангяар харюусаба.

— Юундэ шадажа ядаха hэмта даа. Мэдэхэ, найдахадаал энэ ажалые дурадхана ха юмбибди, — гэбэ директорынь.

Тиигэжэ Дулма, Цыден-Еши Балдоржиевтан хүхүүли тугалнуудтай 120 үнеэлые даажа абаhан юм. Яhалашье hайн ажаллана. Үнеэдээ үбэл, зунгүй оролдосотойгоор адуулжа, ходо тобир тарган байлгаад, хаhа сагтань үрэжүүлжэ, гурбан жэлдэ удаагаар зуун үнеэн бүриhөө 95—96 тугал абажа тулжүүлhэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ харууhа, тэжээлэй муухаа боложо, тэдэнэй гүүртэдэ нэгэшье үнеэн, тугал гарзалаа гэжэ дуулдаагүй.

Тэбхэр дүрбэн жэлдэ мяханай малай гэхэ гү, али тугал хүхүүлжэ тулжүүлдэг гүүртын үнеэдые харууhалаад, ажахы соогоо нилээд түрүү малшадай тоодо ороод байтарнь, эхэ хонидой бригадануудта найдамтай бэрхэ, үнэн шударгы хүнүүдые табиха, энэ hалбарине түргэнөөр хүгжөөхэ тухай хөөрэлдөөн боложо эхилбэ.

Юуб гэхэдэ, «Юбилейный» совхоз бусад hалбаринуудайнгаа хүгжэлтөөр район дотороо яhала түрүү, нилээд урагшатай ябадаг гэжэ тоологдодогшье haa, хонин ажалаараа тиимэ hанаhаңда хүрэмэ hайн үрэ туйладаггүй байhан.

Нёлондо хабар Цыден-Еши Раднаевич нэгэтэ совхозойнгоо түб тосхон ошожо ерээд, гэртээ сайгаа уужа hуутараа, нүхэртөө хандан, иигэжэ хэлэбэ:

— Дулма-аа, эхэ хонидой нэгэ отара тушаажа абахамнай гү? Хонишон болоод туршахадамнай яаха юм. Тэрэ энэ ажахыда тэды эды хонишон зуунhаа 100 хурьга абана гэлсэхэдэнь, хорхойм хүрэдэг болоод байна. Бидэ юунhээ дутаха зонбибди.

— Шимни хайшаа хүн гээшэбши даа. Нэгэ үедэ механизаторhаа hайн мэргэжэл үгы гээд, үдэр hүнигүй түмэртэй носолдоош. Тиигэжэ байтараа малшан болоод, баhал өөрэгүй зохид ажал байна гээд, шунан орожо хүдэлбэш. Харин мүнөө хонишон болохом гэнэш. Юунэй түлөө энэ гүүртэ дээрэ гэр байра, бани, гараж гэхэ мэтые түхеэрээ зонбибди, — гэжэ Дулма Цыреновна гэмэрэн haгад дуугарна.

— Үхэршэн болохо хүн совхоздо олдохо. Харин эхэ хонидые дайралдаhан хүндэ даалгажа үрэхэгүй ха юм. Энээн тухай Семен Лазаревичтай хөөрэлдөөб. Хонишон болохомнай гэхэдэм, ехэл дуратай байна hэн, — гэжэ Цыден-Еши хэлэнэ.

— Хонидоо харууhалжа, ёhоор үрэжүүлжэ шадангүй хурьга үсөөн абаад, үшөө тэдэнээ гарзалуулаад, hүүлдэ улайжа, сайжа байхагүй зон гүбди. Тиигэхэл болоо haa, эшхэбтэр гээшэ, — гэжэ нүхэрынь hанаhанаа дуугарна.

— Нээрээшье, дүршэл багатай дээрэhээ түрүүшээр тухашархал зон аабзабди. Мэдэнэб. Теэд «Дурлаhан мэлхэй далайе гаталха» гэлсэгшэ гүбэ. Туршаял даа, — гэнэ Цыден-Еши Раднаевичынь.

Түрүүн шэнэ хурьгалха зуhагуудые абаhан юм. Тэдэнээ Нэбхээhэн гэжэ газарта зундаа hайнаар адуулжа, хүсэ шадал абхуулаа, таргалуулаа. Намар хонидоо сабшалан, тарлалангай hүүрида бэлшээжэ, таргыень үшөө haйса хүсөөгөө. Удаань үбэлжэлгэдэ hайнаар бэлдээ юм. Тэрэ жэлдэ түрүүшынгээ хурьгалhан зуhагуудай зуун толгой бүхэнhөө дунда зэргээр 86 хурьга тулжүүлээ hэн.

Байгша ондо тэдэ хонидоо хоёрдохёо хурьгалуулхадаа, зуун эхэ хонин бүриhөөнь дунда зэргээр 94 хурьга томо болгожо тушаагаад, хонин бүхэнhөө 3,5 килограмм ноохо хайшалжа, совхозойнгоо бүхы хонишодой дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ гурбадахи hуури эзэлжэ гараа.

Үнгэрэгшэ үбэл февралиин hүүл багаар энэ нютагаар ябахадаа, Ц-Д. Р. Балдоржиевайда хүрөө hэмди. Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай Хүтэл нуур гэжэ хойгуураа үргэлжэ ой модоор хүреэлэгдэhэн багахан талын хойто захада хонидой шэнээргэ хашаа, залгалаа гэр, мүн тээ саанань шэб шэнэхэн модоор бариhан бани, гэрэйнь урда автомашинын гараж харагдаба. Хонидой хорёогой зуун тээ хайша хайшаа тэбхэр ехэ түмэр амhарта соо уhан бүлеэдхэгдэжэ, уурал бааяна. Ахалагша хонишон өөрөө багжагар хүдэр бэетэй, бага маряатайшаг, наhаар дүшэ гарамгай, олон үгэгүй, даруу номгон янзын хүн байба. Тэрэ тэбэри томо модо тайраhан шүүрхэнүүдые урматайгаар, иишэ тиишэнь үни бутарган унаса хахална.

— Гэртэ орожо, дулаасажа байгты. Би энээхэн галаа hэргээжэрхёод ерэхэб. Дулма гэртээ байгаа ёhотой, — гэнэ.

Хонишодой гэртэ ороходомнай, дулаахан, hаруул, сэбэр, ханаарнь гоё хибэс, сонхонууд саб сагаахан тюлеэр татаатай, мүнөөнэй мебель, холодильник, телевизор гэхэ мэтэ хуу байна. Юрэдөөл, түбхинэмэ зохид байдалтай, ёhотойл мүнөө үеын айлайхи. Гэрэй эзэн эхэнэр яб-таб гэсэ шангаар дуугардаг хүн байба. Ажалнай хүндэ, дэмы хонишон болообди, үнеэдые харууhалхада hайн hэн гэжэ гү, али ондоошье тиимэрхүү юумэ огто дурданагүй.

— Одоол мүнөө жэлдэ үбhэ тэжээл дутамаг, хүйтэн байна гэжэ гомдохо юумэн үгы. Яhалал hайн байнабди. Дулаан үбэл болоо, Үбhэ hолоомон бии. Хонин ажалай харгы сагаан гэлсэгшэ, бүхы хүдэлмэримнай урагшатай hайн байха аабза гээд hанагшаб. Хэрбээ мүнөө жэлдэ зуунhаа 100 хурьга абажа шадаагүйшье haa, ерэхэ жэлдэ hанаhан зориhондоо хүрэхэл байхабди, — гэжэ байгаад Дулма Цыреновна бүхы юумые хуу hайн тээшэнь хөөрэхэ юм.

Һүүлдэ Цыден-Еши Раднаевичай ерэhэн хойно, сайлажа hууходаа, түбхинэмэ зохид байра байдал тухайнь халта дурдахадамни, тэрэ иигэжэ хэлээ:

— Эндэ хүдэлхэл гэжэ ерээ хадаа ёhотойл айл шэнгеэр түбхинөөгүйдэ аргагүй, аhамаг муу байдалда дурамгүй агша. Өөрөө бани барлаб, гараж табяаб.

Саашань хөөрэлдэхэдэмнай, эдэнэр гансал гэр бүлөөрөө хүдэлдэг зон байба. Цыден-Еши Раднаевич Дулма Цыреновна гэгшэдтэ Цыден-Дамба хүбүүниинь хоёрдохи жэлээ туhалалсана. Бүхыдөө 599 эхэ хонидтой, тэдэнhээ 591 хурьга абаад, социалис уялгаяа дүүргээд байгаа.

— Зуун эхэ хонин бүриhөө 100 хурьга арайл абажа шадабагүйбди. Дүй дүршэлнай багадаа гээшэ гү, али юун болоо юм. Шалтагааниинь ойлгожо ядажа байнаб. Намhаа hураггүй дүршэлтэй, бэрхэ хонишод Иван Сороковиков, Доржо Будаев, Александр Мариелов, Гарма Цыдыпов гэгшэд баhал зуунhаа 100 хурьга абажа шадаагүй. Хониднай хоёрдохёо хурьгалжа байhан амитад аад, түлөө голохоёо hанажа, зобоогоо. Заримыень сарижа hүеынь haажа байгаад, хурьгадаа эдеэлүүлнэбди. Юундэшьеб хурьгад шэшэнэ. Тэдэндэ тетрациклин шудханабди, — гэжэ ахалагша хонишон өөрынгөө ажалай дүнгөөр тиимэшье ехээр сэдьхэлээ ханаагүй янзатай хэлэнэ.

Хаанашье, ямаршье ажал хэхэдээ тэрэнээ архимаар бүтээхэ, энээндээ хамаг сэдьхэлээ хандуулжа хүдэлдэг энэ хүн заатагүй амжалта туйлаха гэжэ гүйсэд этигэгдэжэ байгаа hэн.

М. НАМЖИЛОВ.
Яруунын район.

ХҮДЭЛМЭРИШЭД — ХҮДӨӨГЭЙХИДТЭ

Мяха-консервын комбинадта ажалай халуун, харюусалгата хаhа түлэг дундаа. Комбинадта асарагдаhан мал үүсэлэлгэ түхэрезн сүүдхын туршада таhалданагүй.

Хүдэлмэриингөө хэды ехэ байбашье, коллективэй хүтэлбэрилэгшэд хүдөө ажахыда шефскэ туhаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулна. Зунай туршада хүдөө нютагта 20—30 хүнhөө бүридэhэн хэдэн бригада хүдэлөө. Улаан-Үдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ ба «Дружба» колхозуудта хоёр квартиратай гурбан гэр баригдажа байнхай. Комбинадhаа тиишэ эльгээгдэhэн хүдэлмэришэд намарай дунда hарын эхеэр энэ барилга дүүргэхэ уялга абаа hэн. Мүн энэл районой «Маяк» колхоздо хүдэлhэн бүлэг хүдэлмэришэд 45 тонно набшаhата тэжээл бэлэдхэhэн юм. Үшөө 30 хүнhөө бүридэhэн нэгэ бүлэг Хориин районой Анаагай совхоздо үбhэ хуряалгада туhалалсахаяа ошонхой.

Г. ДАШЕЕВА.

Загарайн районой «Дружба» совхоздо Борис Балданов хонишоноор хүдэлдэг. Үнгэрhэн жэлэй дүнгүүдээр тэрэ районойнгоо хонишодой мүрысөөнэй манлайда ябалсана. Залуу хонишон нёлондо Москвада болоhон Олимпиин наадануудта хабаадаха эрхэдэ хүртэhэн байха юм. Энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриhөө 100 гаран хурьга абажа тулжүүлhэн байна. Борис Садаевич hаяхан болоhон хонишодой республиканска зүблөөндэ хабаадажа, үгэ хэлэhэн байна (зураг дээрэ).

С. БАЛДУЕВАП фото.

ЭКОНОМИКО ГАРГАША БАГАТАЙ БАЙХА ЁҺОТОЙ

АЖАЛАЙ ХҮСЭНДЭ АНХАРАЛТАЙГААР Х

Һая эхиhэн энэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ажал хэхэ хүсэнэй нэмэлтэ урда урданайхида орходоо hураггүй бага байха. Гэхэтэй хамта наhад онуудта бэелүүлэгдэхээр партиин XXVI съездын табиhан социально-экономическа зорилгонууд далаад онуудта хэгдэhэнэйхидэ орходоо нилээд үлүү ехэ дэлисэтэй байха болоно.

Иимэ оршон байдалда экономическа болон социальна хүгжэлтынгөө дабшасые удаарууулхагүй гэжэ түсэблэхэдөө, бидэ ямар юумэндэ найдана гээшэбибди? АПН-эй корреспондент Александр ГУБЕРАЙ табиhан энэ болон бусад асуудалнуудта СССР-эй Госпланай ажалай хүсые бүридхэдэг таhагай начальник Николай РОГОВСКИЙ харюусана.

— 80-яад онуудта оронойэкономическа ба социальна хүгжэлтын үргэн ехэ программа хараалхадаа, бидэ нэн түрүүн хүдэлмэриин хүсые үлэмжэ бодомжотой зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ найданабди. Энэ хадаа үсөөн хүдэлмэришэдэй хүсөөр эрхим үрэ дүн туйлаха арга олгоно. Эндэ нэн түрүүн ажалай бүтээсые нилээд горитойгоор дээшэлүүлхэ тухай хэлэгдэнэ гээшэ.

Иигэжэ ажаллаха арга олгодог арга нүхэсэлнүүд олон ааб даа. Гол арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь гэхэдэ, мүнөө болотор бүхыдөө гү, али зарим хубиинь бар хүсөөр хэгдэдэг хүдэлмэринүүдые оньhожоруулха ябадал болоно. Барилгада, ашаа тээлгын, транспортна хүдэлмэринүүдтэ даб дээрэ бар хүсэнэй ажалай хуби илангаа ехэ байhаар. Энэнь гэмшэлтэй. Промышленностьдашье энэ талаар түйлай ехэ арга нөөсэ биил даа. Энэ асуудалые эрид даамайгаар шиидхээд байбалнай, бидэндэ тон шухала хэрэгтэй хэдэн миллион хүдэлмэрилэгшэд сүлөөрхэ бэлэй.

Хүдэлмэриин сагай гээлтые, мүн эмхидхэлэй элдэб эсын дутуу дунданууд hаа, хангалгын таhалдаhанhаа боложо миин байлгые усадхалга — үшөө нэгэ арга нөөсэ болоно.

Гурбадахи арга нүхэсэл — ажалаа эмхидхэлгын түрүү түхэл маягуудые хаа хаанагүй нэбтэрүүлгэ мүн. Жэшээнь, индустриальна технологи хэрэглэдэг Молдавиин ажахынуудта нэгэ центнер ороhо тараа ургуулан абалгада гаргашалагдадаг ажалай гаргаша нэгэ хүнэй 0,5—0,7 час соо хүдэлhэнтэй тэнтэй (орон доторнай дунда зэргээр — 1,6). Энэл республика доторхи ажахынууд хоорондын мал ажалай комплекснуудай хүдэлмэрилэгшэ бүхэн жэл соо 26 мянган түхэригэй продукци абадаг юм. Энэшье үрэ дүн орон доторхи дунда зэргын үрэ дүнгhөө жэшээгүй ехэ байна.

— Урдань хада манайда предприятинууд өөhэдөө хэды хүдэлмэрилэгшэдтэй байхаяа тодорхойлдог эрхэтэй байгаа. Нёдондо жэлhээ эхилээд, хүдэлмэрилэгшэдэй тоогой лимидые дээрэhээ баталдаг болоо. Юундэ тиигээб?

— Щекино городтохи (Тульска область) «Азот» гэжэ химическэ нэгэдэл арбан жэлэй турша соо мянга табан зуугаад хүдэлмэрилэгшэдөө хороожо байгаад, үйлэдбэриингөө хэмжээе гурба дахин ехэдхээ. Ажалайнгаа бүтээсые гурба дахинhаа үлүүгээр дээшэлүүлhэнэй ашаар иимэ үрэ дүн туйлаhан байна. Салин хүлhэншье дээшэлээ ааб даа. Щекинско арга методые мүнөө хэдэн мянгаад нэгэдэлнүүд болон предприятинууд хэрэглэдэг болонхой. Үнгэрэгшэ табан жэлэй дүрбэн жэлэй хугасаа соо эндэхид хоридохи хүдэлмэрилэгшэ бүхэнөө (дүн хамта 772 хүн) ажалhаань сүлөөлөө юм. Тэдэнэй хахадынь эндэхил предприятинуудай шэнэ үйлэдбэринүүдтэ эльгээгдэжэ, үлөөшэнь шэнээр баригдаhан заводуудай хэдэн мянгаад цехүүд болон участогуудта ошожо хүдэлөө.

Тиибэ ябабашье, щекинско арга методые хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ гэhэн найдабари харюулагдаагүй. Түсэбүүдээ табихадаа, олохон предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадайнгаа тоо үлүүсэ ехээр нэмэхэ гэжэ хараалhан байгаа. Иигэжэ нэмэхэ гээшэмнай ажалай хүсэнэй мүнөөнэй ушар байдалда огто таарахагүй бшуу. Үсөөн тооной хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлhэнэй фондые хубаарилhанай ашаар салин хүлhыень дээшэлүүлхэ арга боломжошье хэзээ бүхэндэ ёhотой hайн урмашуулга боложо шададагүй, үнинэй гуримшаhан байдалые дабажа бираагүй. Танай дээрэ дурдаhан лимит хадаа обществодо таарууг үй энэ дуршалhөө арсахыень бүгэдые баадхана гээшэ. Минии hанахада, лимидhээ үлүү олон хүдэлмэрилэгшэдые бариhанай түлөө шангаханаар лэ хэhээхэ байгаа.

— Хүдөө ажахы тухай хөөрэлдэхэ хүсэлэнтэй hэм. Дэлхэйн нэгэшье оронде энэ hалбари тиимэ ехэ техникэ абанагүй. Манай хүдөө ажахын продукци абалгада хэрэглэгдэдэг элшэ хүсэн американ хэмжээ үлүү гараад байна. Тэрээнтэй хамта аграрна үйлэдэридэ хүдэлэгшэдэй үнөөтил олон зандаа байхаданьшье тэдэнэй дутаадахань бүри шангадана. Энэмнай ямар удхатай гээшэб?

— Удхань гэхэдэ, технологическа хүдэлмэринүүдые эхинhээнь эсэс хүрэтэр комплексноор оньhожоруулха арга олгодог тусхай гуримаар нэгэдхэгдэhэн машинануудые бэшэ, харин гол түлэб ганса нэгэн машинануудые хүдөөдэ мүнөө болотор промышленность олонхи ушарта үшөөл эльгээдэг. Байха юм. Удхань гэхэдэ, хүдөө ажахын өөрын бүридэл хүсэд таарамжагүй hайн бэшэ байна. Энэ юун дээрэhээ харагданаб?

Адагай захын хартаабха тухай hанаад үзэебди. Бидэ тэрэниие дэлхэй дээрэ хэнhээшье ехээр ургуулан абанабди. Энэ ургамал аргагүй ажал ехэтэй, оронойманай элдэб районуудта олон тоото хүнүүд ургуулдаг юм. Харин ургасань бодомжогүй хайша хэрэгээр хэрэглэгдэнэ: ургаса хуряалгын hүүлээрэ шата бүхэндэ ехээр гарзалагдана, ехэ хэмжээнэй хартаабха малда эдюулэгдэнэ. Энэ хадаа яашагүй гарзатай байна. Мэргэжэлтэд эрид хубилалта хэхые дурадхана гэбэл: худалдагдаха хартаабха ургуулдаг тусхай зононуудые амяарлан таhалха, тиигэжэ тарилгын талмайе бага болгоод, ургасыень хараа байса дээшэлүүлхэ. Эдэ зононуудта хартаабха буйлуулдаг яhала хүсэтэй промышленность байгуулха, тиигээд тэрэниие хэрэглэмээр продукт болоторнь буйлуулха хаядаhагүй технологи эмхидхэхэ болоно. Энэ продуктнь гэртээ абаашаад, буйлуулалтагүй хэрэглэмээр байха ёhотой. Тиимэ технологи ухаалан зохёогдоо. Энэ хэмжээн болбол ажалай бага гаргаша хэдэ, үсөөн хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулаад, худалдагдаха горитой хэмжээнэй продукци абаха арга олгоно. Эндэ хэлэгдээшэ ондоошье ургамалнуудта хабаатай ааб даа.

Тиимэ болохолоороо, агропромышленна комплексые хүгжөөхэ съездын хараалhан программа хадаа, имагтал улад зониие эдеэ хоолоор, промышленностиие түүхэй эдээр хангаха асуудалые бэшэ, мүн ажалай хүсэнэй асуудалые шиидхэхэдэ туhалха байна.

— 80-яад онуудта бэелүүлэгдэхэ программа дотор ажалай хүсэн тушаа тохёолдоhон оршон байдалай нютаг нютагуудтахи онсо илгаанууд хэр зэргэ хараада абтаа гээшэб?

— Россиин Федерациин газар дайдын ехэнхи хубида, Украинада, Белоруссида, ба Совет Прибалтикын республиканuудта улад зоной ажалда ехээр хабаадуулагданхайшье hаань, ажалай хүсэнэй нэмэсэ ехэ бэшэ байна. Хүдэлмэрилэгшэдэй тоо олошоруулангүйгөөр хүдэлжэ байгаа предприятинуудые hэльбэн шэнэлhэнэй ба техническэ талаарань шэнээр зэбсэгжүүлhэнэй, мүн байгуулагдаhан промышленна хүсэ шада-

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ҮЙЛӨӨЛЭГШЭ

ЭРМЭЛЗЭЛ

…хүдэлмэришэн ангиин зэр-…жагсаха гэшэ залуу хү-…ажабайдалда айхабтар ехэ …шанартай хэрэг гэшэ ааб

…Үндэр өөдэ hубарилдан га-…ан басагадай шарайнуудые …лан hүүхэдээ, Бальжима Эрдынеевна Аюшеева түрэл …эйнгээ богоhо эгээн түрүү-…шэ алхаhанаа элихэн hа-…ха байба.

Нарин сэмбын комбинадта-…профессиональна техниче-…училищи дүүргэhэн эдэ-…басагадые ёhото хүдэлмэ-…н болгохо хэрэгтэ тон дү-…хабаадаха байhанаа эндэ тэ-…hайн ойлгожо, хүдэлмэри-…солотоной бүлэдэ өбтаха …ай түрүүшынгээ зүргэхэ-…эй эхиие ойндоо оруулан …уба.

…Тэбхэр арбан жэлэй саада …hэн. Аяар холын Хурам-…нютагhаа арбадахиие …гүлмэр залуухан хо-…басагад Улаан-Үдэ ерэжэ, …шанарай институтда ороходо …шалгалта үгэжэ эхилээ hэн. …курс дабажа шадангүй, …болонгүй үлэшэхэдөө, …эй хоёр басагад ураг-…гүйдэhэндөө урма зоригоо …гүй, бүрил үсэд шангаар …ажабайдалда өөрынгөө hуури олохоёо оролдоо. Даб дээрэ нарин сэмбын комбинадта хүдэлөөд туршаха гэжэ тэдэ хоёр шиидэбэд. Тэрэл «даб дээрэ» гэжэ шиидэhэнhээнь хойшо аяар арбан жэл болошобо ха юм даа.

Мүнөө Бальжима Эрдынеевна комсомол-залуушуулай бригадые ударидана. Энэ бригадаархин комсомолой 60 жэлэй нэрэмжэтэ гэhэн омогоо үндэрөөр абажа ябана.

Бригадир байха гэшэ үйлэдбэриин эгээ харюусалгатай тушаалнуудай нэгэн ааб даа. Анхан комбинадтахи хүдэлмэришэдэй бүлэдэ ерэжэ ороходонь, ноохо илгадаг цехтэ дүй дүршэлтэй бригадир Валентина Николаевна Пониковская залуухан хоёр буряад басагадые дулаанаар угтажа абаа hэм. Түрүүшын алхамууд дээрэнь хэды ехэ оролдолго гаргажа, ёhотой хүдэлмэришэн нэрэ зэргэдэ хүргөө hэм. hүүлдэнь ажалhаа болиходоо Б. Э. Аюшеевае өөрынгөө тушаалда оруулхыень цехэй хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхаа. Хани басаган Чимита Цыдыповашье удангүй мүн лэ бригадир тушаалтай болоо бэлэй.

Мүнөө хүдэлмэришэ шэнэ залуу халаанай комбинадтань абтажа байхада, эдэ бүгэдэ тэрэнэй hанаанда орожол байба. Социалис Ажалай Геройн коммунист Клавдия Павловна Альцманай ударидаг Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай коллектив эбтэй зэтэй ажалша бүлын ёhо гуримаар залуушуулые хүмүүжүүлдэг гэшэ.

Хүн бүхэнэй хуби заяан өөрынь гарта гэдэг гэшэ аабза-бди даа. Тиибэшье hаа, ажалша коллективэй нүлөөн хүнэй саашанхи ажабайдалда хэды ехээр нүлөөлдэг гээшэб. Эндэхи комсомолой эхин организациин зэргэдэ залуу басаганай ударидахы шадабари бүри хурсаар «яларжа» эхилээ бшуу. Тэрэнэй халуун зууршалгаар Коммунис партиин гэшүүндэ абтаа, ленинскэ комсомолой арбан наймадахи съездын делегат болгогдожо дэбжүүлэгдээ. Мүнөө арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй депутадай үндэр уялга гурбан зарлалда удаагуур дүүргэжэл ябана.

— Бальжима Эрдынеевна Соведэймнай байгаали хамгаалалгын саг үргэлжын комиссиин үнинэй гэшүүн юм. Энэ хүмнай эгээл эдэбхи ехэтэй депутадуудаймнай нэгэн болоно,—гэжэ Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэрилэгшэ Нелли Афанасьевна Гущина хөөрэнэ.—Энэ комиссиин гэшүүд сесси, гүйсэдкомой заседани дээрэ хэлсэгдэхэ олохон асуудалнуудта хабаададаг гэшэ. Жэшээнь, городой зоной зунай амаралта эмхидхэхэ асуудалда депутат Б. Э. Аюшеева тон эдэбхитэй хабаадажа, Октябрьска районой сэсэрлигэй байдал шалгаа. Тэрэнэй дурадхалаар эндэ хүн зоной амарха талаар олон hайн юумэ хэгдэhэн байха юм.

Энээнhээ урдахи зарлалда Б. Э. Аюшеева мелькомбинадтахи hунгуулиин округhоо депутат байhан юм. Эндэхи зониие уhаар дутамаггүй хангажа байха асуудал мүн лэ тэрэнэй эгээл эдэбхитэй хабаадалгатайгаар шиидхэгдээ.

Март hарада комбинадайнгаа «Текстильщик» гэжэ соёлой байшан соо hунгагшадайнгаа урда тоосоходонь, депутадайнгаа үүргэ hайнаар дүүргэжэ, хүн зоной эрилтэдэ тон анхаралтайгаар хандадагынь эли харагдажа байгаа бэлэй. Тиимэшье байха зэргэтэйл гээшэ. Бальжима Эрдынеевна партийна, ниитын ажалда ехэхэн сагаа үгэдэг хүн. ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой бюрогой, КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй гэшүүнэй үндэр үүргэнүүдые энэ хүмнай мүн лэ дүүргэнэ ха юм.

Бригадир тушаалтай хүндэ үйлэдбэри дээрэнь hанаагаа табиха, шиидхэхэ асуудалнуудаа одоошье хэшэхаб. Ажал хүдэлмэриин гурим зохёон байгуулхадань үүсэхэ асуудал. Имэ хүмүүтэй хандадаг. Имэ хүмүүтэй хүүдэнь хүдэлhэн зоншье дуратай, хэлэhэн үгэнүүдынь үндэрөөр сэгнэдэг.

hаяхан Бальжима Эрдынеевнатай уулзахадамни өөhэдынгөө коллектив тухай сэдьхэлhээ гараhан дулаахан үгэнүүдээр хөөрэжэ байгаа hэн.

— Бидэтнай комбинадта ороhон ноохые шанараарнь сортолон илгадаг ажалтай зон гээшэбди,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ. —Яhала ехэ харюусалгатай хүдэлмэри даа. Ноохоёо ута богонёорнь, үнгөөрнь, бүдүүн наринаарнь илгадагбди. Манай ажалhаа комбинадаймнай саашанхи бүхы продукци дулдыдадаг гээшэ. Бригада соёгоо юhэн хүмди. 1978 ондо манай бригадада «Буряадай комсомолой лауреат» гэhэн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо юм. Энэмнай гансашье манай бригадын гэшүүдэй габьяа бэшэ. Цехэймнай хүдэлмэришэдэй коллективэй ехэ туhаламжа үзүүлдэгhээ болоо гэжэ тоолодогби. Мүн баhа ниитын ажалда бригадымнай гэшүүдэй эдэбхитэй хабаадалгаhаа болоhон байха. Ниитын хүдэлмэри хүнэй коммунис ёhо гуримаар хүмүүжэхэ ябадалда тон ехээр нүлөөлдэг ха юм даа.

Депутадай эдэ үгэнүүдые батал... шэд дипломно хүдэлмэрэ хамгаалхаяа бэлдэжэ байнхай. Тэдэнэй тоодо ноохо илгалгын цехэй бригадир Б. Э. Аюшеева бии.

Бригадын гэшүүд арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэбди гэhэн үүсхэл гаргаба.

—Энэ зорилгоёо бидэ дүүргэхэ аргатайбди. Тиихэдээ шанар hайнтай, үндэр бүтээсэтэй ажалай түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохо байнабди,— гэжэ депутат мэдүүлнэ.

«Совет общество гэшэ хадаа ажалша зоной общество мүн болоно. Манай парти болон правительство совет хүнэй ажалые үшөөл үндэр бүтээсэтэй, гүнзэгы удха шанартай, зохёохы шэглэлтэй болгохын тула ехэ оролдолго гаргадаг байна»,— гэжэ Л. И. Брежнев партиин XXVI съезд дээрэ тэмдэглэhэн юм. Энэнь тон зүб!

Энэл үндэр зорилго бэелүүлхын тула Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай коллектив, тэрэ тоодо депутат Б. Э. Аюшеевагай хүтэлбэрилдэг бригада эрмэлзэнэ.

Л. МЕЛЬНИКОВА,
журналист.

НОМОЙ ТАГ

hОНИРХОЛТОЙ, ТУhАТАЙ

Эдэ үдэрнүүдтэ М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын хүдөө ажахын таhагта хүдөө ажахын үйлэдбэриин эмхидхэл болон хүтэлбэри тухай шэнэ номууд олоор абтаа. Тэдэнэй заримыень уншагшадай анхаралда дурадханабди.

«Ажахынууд хоорондын хамжаанай болон хүтэлбэриин асуудалнууд» гэhэн ном соогоо тэрэнэй автор Г. И. Гануш Белоруссиин ССР-эй, бусад республикануудай жэшээ дээрэhээ үндэhэлэн, хамжаанай экономическа талыень, эмхидхэлэйнь арга гуримуудые, мүн хоорондохи илгааень дэлгэрэнгыгээр тайлбарилаа.

Ажахынууд хоорондын хамжаанай хүгжэлтэ хадаа мүнөө үедэ эрдэмтэдэй гол анхаралда байжа, экономическа литературада дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэгдэн харуулагдана. Гэбэшье эндэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд яhала гарадаг. Тиимэhээ хүтэлбэрилгын, эмхидхэлэй-экономическа онол аргануд тухай энэ ном дотор hонирхолтойгоор бэшэгдэнхэй

Тус ном гол түлэб хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ, мүн экономическа hуралсалда хабаадагшадта зорюулагданхай.

И. А. Шишов, В. В. Черкасов гэгшэдэй бэлдэжэ хэблүүлhэн **«Үйлэдбэриие томодхохо үндэhэ hуури дээрэ»** гэhэн брошюра соо Куйбышевска областиин ажахынуудай жэшээ үндэhэлэн, үйлэдбэреэ тусгаар мэргэжүүлжэ, томодхожо, хамжаанай үндэhэ hуури дээрэ үхэрэй мяха ехээр абадаг болоhон түрүү колхоз, совхозуудай дүй дүршэл үргэнөөр харуулагданхай. Эндэ 16 мянган үхэрэй харууhалагдадаг промышленна комплекстой Приволжско районой «Солнечный» совхозой түрүү дүй дүршэл тухай илангаяа дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнэ. Ушарынь хадаа тус комплекс 13 hаратай үхэрнүүдые тус бүриин 435 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаадаг болонхой юм.

Энэ ном соо Сергиевскэ районой «Червоный плугарь» совхоздо буруу, хашарагуудые шахан таргалуулдаг онол аргануд мүн лэ харуулагданхай. Илангаяа малаа эдеэлүүлхэ, харууhалха, тэжээл үйлэдбэрилхэ, ажалыень эмхидхэхэ дүй дүршэлынь тодорхойгоор тайлбарилагданхай. Тиимэhээ энэ брошюра соо ниитэлэгдэhэн түрүү комплекс, ажахынуудай дүй дүршэл колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал татамаар байха аабза гэжэ hанагдана.

Н. Г. Хмельнойн бэшэhэн **«Совхоздо хүдэлхэ кадрнуудые бэлдэнэ»** гэhэн ном уншахада hонирхолтой байха. Түрүү колхоз, совхозуудта мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэдынь малшад, механизаторнуудтаа гансашье hайнаар ажаллаха эрилтэ табидаг бэшэ, мүн соёлой, ажаhуудалай талаар өөhэдынь эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандажа, заабол бэелүүлхые оролдодог юм. Имэ ажахынуудhаа хүдэлмэришэд олооро гаража ошодоггүй, hуурижан түбхинэдэг байна. Жэшээлбэл, энэ талаар Московско областиин «Останкино» совхоз түрүү ажахынуудай нэгэн мүн. hүүлэй жэлнүүдтэ эндэ хүдэлмэришэдөөр дуталдаха ушар үзэгдөөгүй юм.

Тус совхозой дүй дүршэл, ажалда хэрэглэгдэдэг онол аргануд тухай бэшэгдэhэн энэ ном колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, партийна болон комсомолой эдэбхитэдтэ дурадхагдана.

«Ургалтын шатанууд» гэhэн ном дотороо тэрэнэй автор В. Я. Гарин Воронежско областиин Ажалай Улаан Тугай орденто Фрунзиин нэрэмжэтэ гахайн мяха үйлэдбэрилдэг колхозой дүй дүршэлые дэлгэрэнгыгээр харуулhан байна. Эндэ гахай үсхэбэрилхэ томо комплекс байгуулжа, бүхы ажалыень хүсэдөөр оньhожоруулжа, мүн автомат арга нэбтэрүүлhэнэй ашаар үнэгүй аад, тарган мяха ехээр үйлэдбэрилдэг болоhон юм.

Гэхэтэй хамта энэ ажахы ороохо тарянай, тэжээлэй ургамалнуудай, свеклын баян ургаса ургуулдаг, hаалиин мал үсхэбэрилгээ жэл бүри үргэдхэжэ, сагаан эдеэ элбэгээр үйлэдбэрилнэ. Тиимэhээ тус ном хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ зорюулагданхай юм.

Манай библиотекын лурсагдагша таhагта хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ, бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаhан элдэб удхатай номууд олоор абтажа байдаг. Эдэ бүхы номуудай удхые бүгэдыень тайлбарилан бэшэхын аргагүй гээшэ. Тиимэhээ өөрынгөө hонирхоhон номуудаа абажа уншаха гэбэл, библиотекэнүүд хоорондын абонемент хэрэглэхэдэтнай болохо байна.

Е. СОБЕННИКОВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын хүдөө ажахын таhагай хүдэлмэрилэгшэ.

ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

…вай үдэшын намдуу …ые сошордуулан, …-585» түхэлэй само-… Загорск посёлогой …эр гүйлгэжэ гараба. …шиын жолоодо архи …шофёрой hуупые Ио-… Дмитриевич Ильин ган-…ойлгобо. ГАИ-гай взво-…командир патрульна ма-…ла тэрэ дары хойно-…залаба.

…ргы замай дүрим сахи-…оройдоошье оолиhон тэ-…шиные түргэн хүсэ-…соохо хэрэгтэй. Нимэл …у жолоошодhоо хэды …усалта ушарнууд то-…оно гэшэб.

…посёлогой үйлсэнүү-…hайн мэдэхэ тула Ио-… Дмитриевич журам эб-…ые хайшан гээд хүсэ-… ойндоо оруулхатаяа …тэрэнийе амадан ха-…аба.

…о лэ даа, самосвал соо …у хоёр хүн. Машины-… дайран алдаад, ха-…боореор татагдаhан хар-…р тэдэ самосвалай бии … соо тэрьелхые hэдэбэ,

…Холо ошохогүйш, хү-…дэл байхаш, — гэжэ …н хороо бусалжа, ма-…ла шадамар бэрхээр …одон, тэдэнийе намна-…хилбэ.

…рээнтэй зэргэлээд hуу-…харгы замай патрульна …ай инспектор Валерий …ев мүн лэ бэеэ зэhэн-… Хажуудахи нүхэрэйн-… найдамтайе, ямаршье …та мэгдэжэ байхагүй-… Иосиф Дмитриевич мэ-…э ябаа hэн: Тиигэнгүй …б — тэрэнэй хажууда …сажа. энэ албанай дүй …шэлтэй болоhон хүн ха

…Би жолоошониень ба-…б, ши хажуудахиниень …тахаш, — гэжэ Ильин …шагшадаа ойлгуулаад, …наала самосвалтай зэр-…лэн гүйлгэжэ, харгын … тээшэ хашажа эхил-… Харгын захын обоо дошо …лан нүүрhэнэй үлэгдэл-… «хамараа» тулахадаа са-…ал зогсохо баатай бо-…

…абина соохоо нилээд … хүнүүд хараал табил-…гарахадаа. ГАИ-гай хү-…эрилэгшэдэй гарта оро-…монгорбод.

… Гэнтэ…, бэшэ бо-…ш, — гэжэ тэдэнэр хү-…ла гүйжа эхилбэ.

…эмэ ушарнууд Иосиф … Дмитриевич Ильинэй ал-…ла хэды олон ушардаг …даа. Буряадай АССР-эй …Д-гэй ГАИ-гай взводой …андир ахалагша лейте-…н арбаад жэлэй турша-да харгы замай аюулгүйе сахиха албанда хүдэлнэ. Анханда харгы замай патрульна албанай юрын инспектороор хүдэлжэ эхилhэн юм. Мүнөө тэрэ өөрынгөө аха нүхэр, hурган хүмүүжүүлэгшэ Илларион Иванович Дамбуев тухай баяр баясхалан хүргэhэн үгэнүүдые дурдан ябадаг.

Тиихэдэ Илларион Иванович ГАИ-да дежурнаар хүдэлжэ байhан юм. hүбэлгэн ухаатай, үгтэhэн даабаринуудые оролдосотон бэрхээр дүүргэдэг залуу хүбүүн тэрэнэй анхарал татадаг болоо hэн. Уданшьегүй Ильиниие дежурнын туhалагшаар томилхыень ГАИ-гай хүтэлбэридэ зууршалжа, хажуудаа тэрэниие абаа hэн. Дүршэл ехэтэй аха нүхэрэй хажууда сержант Ильин хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ, дүй дүршэлынь нилээд дээшэлhэн, милициин орёо албанай нюусануудые ажабайдалай үдэр бүриин элдэб ушарал соогуур шудалhан гээшэ.

Илларион Иванович дүү нүхэрөө шахардуу сагай тохёолдохо үедэ өөрөө харюусалгатай шиидхэбэри абажа шададагаар hургахые ехэ оролдодог hэн. Ямаршье орёо асуудалнуудые шууд сэхээр, алдуугүйгөөр элирхэйлэн шиидхэжэ, саг дары хэмжээ абаха тиимэ ёhо шадабари ниитын гурим сахилгын албанда хүдэлдэг хүнүүдтэ юунhээшье үлүү сэгнэгдэдэг гээшэ. ГАИ-гай дежурнын албанда оруулагдахадань, имэ дүршэл Ильиндэ яhалал бии болоhон байгаа.

И. Д. Ильиниие взводой командираар дэбжүүлхэдэнь, залуу милиционернүүдые хүмүүжүүлэн hургаха нилээд баян дүй дүршэлтэй болоод байгаа. Энэ тушаал даагаад байхадань, олохон авто-ажахынуудай парк соо жолоошодоор тэрэнэй хөөрэлдэжэ байхань харагдадаг hэн. Эдэ предприятинуудай кадрнуудай таhагта орожо, бэрхэ hайн жолоошодой ажалайнь дэбтэр харадаг, суг хүдэлдэг хүнүүдээрнь дуугаралсадаг, гэр бүлэдэнь ошожо hайн танилсадаг болобо. Иигэжэ Ильин ГАИ-да хүдэлмөөр хүнүүдые шэнжэлэн харадаг, hүүлдэнь ажалда орохыень дурадхадаг байна. Госавтоинспекциин хүдэлмэришэн боложо, Ильинэй зууршалгаар ерэгшэд найдамтай хүнүүд байдагынь гайхалгүй.

Иосиф Дмитриевич Госавтоинспекцидэ шэнэ ерэhэн олохон хүнүүдые hурган хүмүүжүүлгэдэ хабаадалсаhан байха.

1977 ондо харгы замай патрулиин албанда инспектороор Валерий Киреев абтаhан юм. ГАИ-гай хүтэлбэрилэгшэд энэ шэнэ хүдэлмэрилэгшые И. Д. Ильинэй хажууда табижа, хүнгэн бэшэ албанай хэрэгтэ hургажа эхилhэн юм. Шадабари ехэтэй аха нүхэрэй дэргэдэ В. Киреев шэнэ хүдэлмэридөө түргэн дүршэжэ, тэрэнэй hайн нүлөөн доро хүмүүжэхэдээ, харгы замай аюулгүйн байдалай журам сахиха албатанай үндэр нэрэ зэргые хүндэтэйгөөр абажа ябадаг хүн болоhон байна. Албанайнгаа ёhо гуримые наринаар дүүргэхэдээ, хүн зондо үгэеэ ойлгуулдаг, журам эбдэгшэдтэ хүмүүжүүлхы нүлөө үзүүлхэдээ шадабаритай болобо.

Иосиф Дмитриевичэй хүмүүжүүлхы нүлөөн доро харгы замай патрульна албанай инспектор Александр Дёмкин урган байна.

И. Д. Ильинэй хүмүүжүүлэн hургалгынь дүй дүршэл улам баяжана. 1979 ондо Ленинград хотодо болоhон дотоодын хэрэгүүдэй органуудай хүмүүжүүлэн hургагшадай зүблөөндэ тэрэ хабаадаhан юм. Энэ зүблөөндэ залуушуулые hургалгын дүй дүршэлөөр баян хүнүүдтэй уулзажа, тэдэнэй дурдаhан тодорхой жэшээнүүд дээрэhээ слон юумэ ойндоо хадуужа, хүдэлмэридөө хэрэглэхээр асарhан юм. Залуушуулые hурган хүмүүжүүлгэдэ габьяатай байhанайнгаа түлөө энэ зүблөөн дээрэ И. Д. Ильин СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министрhээ тусхайтаар нэрлэгдэhэн часаар шагнагдаа.

— Залуу хүнүүдые hурган хүмүүжүүлгэ hаhанаймни хэрэг болонхой гэшэха, — гэжэ Иосиф Дмитриевич хөөрэнэ. — Взводой командир байхадаа, патрульно-постовой инспекторнуудэй саашаа ургаха, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ талаарнь hанаагаа яhалал табигдагша hэн. Тэдэнэймни олонхинь мүнөө офицер нэрэ зэргэтэй болонхой, даабан хүнүүдтэеэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яажа ябуулдагаарнь hонирходог болонхойб. Харгы замай аюулгүйн журам сахилгын эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа, тэдэнэрэйнгээ нилээд дүршэлтэй болоhыень харахадаа баярлагшаб.

Милициин майор И. И. Дамбуев мүнөө ГАИ-гай пропагандын таhагай начальнигай тушаал даанхай.

Илларион Иванович Эрхүүгэй областиин Боохоной районой Борохол hууринда түрэhэн юм. Тэдэнэй эбтэй эетэй бүлэ соо арбан хүн hэн. Эхэ, эсэгынгээ ажалдаа ошоходо өөдөө болоhон үхибүүдынь багашуулаа абажа, гэртээ үлэдэг бэлэй. Олон сурба айлай бүлэ соо ургаhан хадаа эдир наhанhаа Илларион Иванович хүмүүжүүлхы хүдэлмэридэ дүршэжэ эхилhэн байгаа. Хожомоо милициин хүдэлмэридэ ороходонь энэнь айхабтар туhатай hэн ааб даа. Хүн бүхэнэй өөрын зан абарида таатай зохидоор хандажа, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриеэ улам үрэ ашаа ехэтэй болголгонь, саг ошохо бүри эли бодо тодорхой гүн удхаар баяжан байгаа. Тэрэнэй баян дүй дүршэлтэйнь ургажа ябаhан залуу халаан үдэр бүхэнэйнгөө хүдэлмэри дээрээ танилсажа ашата нүлөөн доронь хүмүүжэдэг гээшэ. Залуудаа тэрэнэй хүмүүжүүлгэ доронь ургажа гараhан И. Д. Ильинтэй тэрэ ходол золгожо байдаг. Хүшэршэг ушаралнуудтай тохёолдохо үедэнь hайн зүбшөөл үгэжэ туhалхые оролдодог зангаараа.

...Үдэшын амисхал городой үйлсэнүүдэй бүгшэм агаарые hэрюун амяар жэгнэхые оролдоно. «ГАИ» гэhэн гаршагтай хүнгэн машина харгын патрульна албануудай постдо дүтэлхэдөө ябадалаа аалидхана. Харгын журам сахигша залуушуулай ойро ошоходоо, тэдэнhээ холодохоёо ларанагүй. Тэндэ тэрэнэй зүбшөөл, аха нүхэрэй үгэ юунhээшье үнэтэй.

Ф. КЛЕПМЕНОВ,
милициин майор, Буряадай МВД-гэй политкохүмүүжүүлгын хүдэлмэриин таhагай инструктор.

Комсомолой гэшүүн Татьяна Гороховская амтан эдеэ шанаха шадамар бэрхэ тогоошон гэжэ суурхана. Залуу басаган мүнөө табадахи разрядай тогоошон болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын авиазаводой «Сибирь» столовын залуу тогоошон Т. Гороховская.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

…ХАНДАХА

…Европодохи хубида үй-…бэриин шэнэ предприяти …ригые хорооxо гэжэ ха-…лагданхай.

…Дунда Азидахи ушар бай-…тээшэ ондоо байна. Эндэ …лай хүсэнэй нэмэсэ орон …орин дунда зэргын хэм-…лээ hуралгүй ехэ, тии-…улад зоноойнь нилээд …ни хубинь хүдөө ажахы-…ыдэлдэг гээшэ.

…ээ зуура, имэ байдал ган-…Дунда Азида хабаатай …, мүн нилээд горитойгоор …казида ба Россиин Феде-…иин урда зүгэй автономито …публиканууд хабаатай. …ажалай хүсэнэй юрэл нэ-…ээ гадна, ниитын үйлэд-…рида хүдэлдэг хүдэлмэри-…шадэй тоое олошоруулха …не нэсэ бии — жэшээнь, …ай эзэн эхэнэрнүүдые ха-…уулhанай ашаар олошо-…лжа болоно. Тиихын тула …сэгдэhэн районуудта мал …ан ба хүдөө ажахын ажал …эй бусад hалбаринууд, …ын промышленностиин бо-…машина бүтээлгын hал-…нууд хурдан түргэнөөр …гжөөгдэхэ байна. Энэ ушар …уудай хүдэлхэ нэмэлтэ га-…нүүдые гаргажа үгэхэ, тэн-… шэнэ хүдэлмэрилэгшэдые …гэжэ болохо бшуу.

Хүдэлмэриин газар байгуулхын хажуугаар 80-яад онуудта бэелүүлэгдэхэ программа дотор нютагай хүн зоной дундаhаа, илангаяа хүдөөгэй залуушуулай дундаhаа эрхим шадабаритай кадрнуудые бэлдэхэ хэрэг үргэдхэхэ гэжэ хараалагданхай. Энэмнай имагтал hургуулинуудта хүнүүдые олоор абаха бэшэ, мүн эртээнhээ мэргэжэлээ шэлэн ололгые нарижуулан hайжаруулха, материальна ба моральна урмашуулгын бүхы гуримаар өөhэдтэнь шэнэ мэргэжэлнүүдтэ хүнүүдые олоор хабаадуулха гэhэн удхатай ха юм.

— Түсхай нютаг нютагуудай эдэ бүхы онсо илгаанууд тоогой талаар тон зүб тайлбаритай байха ёhотой. Түсхай энэ нютагта хүдэлмэрилэгшэд олон гү, али үсөөн гү, мүнөөдэр тэдэнэр хэдыб, үглөөдэр хэды болохоб гэжэ юрэл мэдээд байха бэшэ ха юм. Энээниие хайшан гээд хэлтэйб!

— Бидэндэ түсэблэлгын балансова арга метод хэрэглэгдэдэг. Тэрэ хадаа ажалай хүсэ хэрэглэлгэдэшье дэлгэрүүлэгдэдэг. Баланс — хэрэглэмжэ болон тэрэниие хангаха арга боломжо хоёрой хоорондохи тэнсүүри мүн. Ажалай хүсэнэй балансуудай гуримда бүридхэлгын ба энгэй баланс ородог: залуушуулай ажал хэрэглэлгэ, колхозуудай хүдэлмэриин хүсэнэй баланс, хүдэлмэриин хүсэ хэрэглэхэ нэмэлтэ хэрэглэмжын балансова тоосоон гэхэ мэтэ. Зарим түсхай нютаг нютагуудай баланс гэжэ байдаг. Энэ хүдэлмэриие али бүхы хэмжээндэ саг үргэлжэ нарижуулан hайжаруулжа байха хэрэгтэй. Үшөө имэ юумэ нэмээхэ байнаб. hаяын саг болотор ажалай хүсэнэй баланс хадаа тайлбари үгэдэг материал байhан. Мүнөө тэрэ хадаа социально-экономическа хүгжэлтын түсэбэй шухала үрэ дүнгынь болгогдонхой. Арадай ажахые залан хүтэлхэ хэрэгтэ тэрэнэй үүргэ эрид дээшэлээ.

— Яагаа хэзээшье hаа, манайда ажалай хүсэн дуталдана гэшэ гү! Та юун гэжэ hананат!

— Ажалай хүсэнэй хурдан түргэнөөр нэмэжэ байhанда дадаhандаал адляар ажахыгаа эрхилхэ болоо hаамнай, тэрэнэй дуталдадаг байhаниинь, саашадаа дуталдахань hэжэглэлтэгүй. Зүгөөр бидэ ажахыгаа эрхилэлгын бүхы гуримые даамай ехээр шэнэдхэн хубилгажа эхилээбди, тэрэниие гансал тоо хэмжээнэй талаар хүгжөөлгэhөө арсажа, хүгжэлтын эршэтэй шанга арга нүхэсэл баримталнабди. Энэ хэрэгые эсэстэнь хүргэжэ, манай бүхы түсэбүүдэй тэнсүү тааруу байлгые түйлажа, бидэ ажалай хүсэнэй асуудалыешье амжалтатайгаар шиидхэхэ байнабди. Хэрбээ бүхы арга боломжонуудаа, тэрэ тоодо ашаглагдаагүй арга боломжонуудаа хараада абаа hаамнай, манайда ажалай хүсэнэй дутаха ябадал байхагүй, саашадаашье байха ёhогүй. Ажал хэжэ шадаха улад зон манайда барандаа ажалтай, хожомыньшье тиимэл байха.

— Тиихэлээрээ, тананхяар болобол, хүдэлмэрилхэ hууриин тоо болон хүдэлмэрилэгшэдэй тоогой хоорондо бүрин ба тогтууритай тудалдама тааруу байдал түйлажа болохо гэшэ бээ!

— Юрэл түйлаха бэшэ, харин түйлаха шухала. Табинhаа бишыха үлүү жэлэй саада тээ манайда ажалгүйшүүл бии байгаа: ажал хэжэ шадаха бүхы хүнүүдэй бултанайнь хүдэлхэ газар байгаагүй юм. Ниитын үйлэдбэриин бурьялма түргэн хүгжэлтэ имэ тааруу тэнсүүригүй байдалые түргөөр усадхаха hэн. hүүлээрнь тад hөөргэ байдал тохёолдоо бэлэй: ажал хэхэ газар хүдэлмэрилэгшэдhөө олон болоод байгаа. Мүнөө энээнэйньшье, тэрэнэйньшье хоорондо тогтууритай тэнсүүри түйлаха сагын тулажа ерээ бшуу.

(АПН).

ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАhАА

СЕНТЯБРИИН 12-13—«ЮМАНИТЕ» ГАЗЕТЫН hАЙНДЭР

ПАРИЖ. Эдэ үдэрнүүдтэ Францийн коммунистнууд ФКП-гэй хэблэлэй орган — «Юманите» газетын hайндэртэ эдэбхитэй бэлэдхэл хэнэ. Сентябриин 12—13-да Париж хотын хүдэлмэришэдэй ажаhуудаг захада, Курневтэхи сэсэрлигтэ газетын фестиваль болохо юм. Суглаанууд болон жагсаалнууд дээрэ, үйлсэнүүдээр ФКП-гэй гэшүүд hайндэрэй билетүүдые тараана. Кампаниин эхилhэнhээ хойшо 200 мянган билет тараагдаа. Парижда «Юманите» газетын редакцида болоhон уулзалга дээрэ энээн тухай хэлэгдээ.

Эдэ дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байhанаа мэдүүлээд, орон дотор шухала хубилалтануудые үнгэргэхын түлөө бүхы демократическа хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр нэгэдхэхэ уряа доро мүнөө жэл Францийн Компартиин түбэй хэблэлэй органой фестиваль үнгэрхэ байна, — гэжэ ФКП-гэй Политбюрогой гэшүүн, газетын директор Ролан Леруа онсолон тэмдэглээ. Францийн ажабайдалда горитой хубилалта болоо юм гээд тэрэ хэлээ. Парламентда hунгагшадай олонхинь зүүнэй үзэл баримталдаг, мүн коммунистнуудай хабаадалгатайгаар правительство бүридхэгдоо.

Социальна хубилалтануудай түлөө, саарлан мүнгэнэй үнэ сэнгэй бууралгые ба хүдэлмэригүйдэлые усадхаха эрхэ байдал байгуулха политика зохёон хараалхын түлөө тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадахаар шиидэнхэй байнанаа ажалшад фестиваль дээрэ мэдүүлхэ юм гээд Р. Леруа үргэлжэлүүлнэ.

Р. Леруагай хэлэhэнэй ёhоор, «Юманите» газетын hайндэр хадаа бүхы француз арадай нейтронно зэбсэг үйлэдбэрилгые буруушаалгын ябуулга болохо ёhотой.

ГЭС ХОЛЛОЙ ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай Коммунис партиин Генеральна секретарь Гэс Холл «Дейли Уорлд газетын фонддо мүнгэ суглуулха олониитын суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нейтронно зэбсэг олоор бүтээжэ захалха гэhэн Р. Рейганэй захиргаанай шиидхэбэриие эрид буруушааба. Вашингтон олон миллион хүнүүдэй амиi наhые, бүхы хүн түрэлтэнэй ерээдүйн байдалые аюулда оруулан, дан жүрөөдэhэн уймар балмад ябуулга хэнэ гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

Ливиин самолёдуудта США-гай ВВС-эй истребительнүүдэй hаяхан добтолhые «уласхоорондын мүрдэлгэ хюдалгын уоангүн оүдүүлиг ашаа» гэжэ американ коммунистнуудай хүтэлбэрилэгшэ нэрлэнэ. Ливидэ эсэргүү энэ харата ябуулгань дэлхэйн байдалые бүри шахардуу болгохо, сэрэгэй хёмороо үүдхэхэ зорилготой Америкын захиргаанай гадаадын политическа hанаашалгануудай ээлжээтэ хубинь болоно.

Захиргаанай гадаадын политика сэрэгшэдэй зээрхэг түримхэй ябуулгануудта, хэмhээ гадуур ашаг олзоёо саг үргэлжэ арьбадхаха гэжэ шунахайрдаг монополинуудай аша туhада зорюулагдана.

Гэхэ зуура, соёл гэгээрэлдэ, медицинскэ туhаламжа үзүүлхэ ба бусад социальна программануудта мүнгэ табилгые правительство эрид хорооно. Гар дээрэ салин түлөөhэн хороогдоно, ажабайдалай хэм хэмжээн саг үргэлжэ доошоо ороно. Юумэнэй үнэ сэнгүүдые hаадгүй хүндэрүүлэдэнь, оронойн байгаалиин баялигуудые тонологодонь, оршон тойронхи байгаалиие хорото үлэгдэлнүүдээр бузарлалгадань американ корпорацинуудта hаад хэдэг бүхы юумэнүүдые усадхан зансуулха зэбдалгань Рейганэй гадаадын политическа хараа бодолой уг зорилго болоно гэжэ Г. Холл тэмдэглээ.

США-гай засаг баригшад эдэ зорилгонуудаа бэелүүлхын тула хүдэлмэришэн ангиие эо эмхигүй болгохо, орон доторхи профсоюзна хүдэлөөе hуларуулха, өөhэдынгөө социально-экономическа эрхэнүүдэй түлөө ажалшадай тэмсэлые дараха гэжэ оролдоно.

Хархис хүсэнүүдэй харата hанаашалгануудые таhалдуулха, арад зондо харша засаг баригша бүлэгүүдэй политикада харюу сохилто эмхидхэхын тула США-гай бүхы түрүү үзэл бодолтой хүсэнүүдэй нэгэдэл, Америкын бүхы ажалшадай эрид шууд тэмсэл шухала байна. Имэ юумэнүүдые хэhэнэй үндэhөөр лэ Рейганэй ба тэрэнэй захиргаанай тохёолдуулhан политическа, экономическа нанхарууталгые зайсуулжа болохо байна гэжэ Г. Холл тэмдэглэбэ.

ХАРАТА ЯБУУЛГАНУУД

ХАНОЙ. Хитадай сэрэгшэд социалис Вьетнамтай хилэ дээрэ сэрэгэй аюултай харата ябуулгануудые хэжэ, хоёр ороной хоорондын харилсаае бүри шахардуу болгожо үргэлжэлhөөр.

ВИА агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, августын 11-hээ 25 хүрэтэрхи үе соо Хитадай артиллери СРВ-гэй хойто хэдэн провинцинуудай хилэ шадархи районуудые олоороо дахин буудаhан байна. Лангшон провинци илангаяа шанга буудалгада данрагдаа. Тэрэнэй газар дайда дээрэ 1300 гаран hомон тэhэрээ. Хитадай зэбсэгтэ hүрэг солдадууд оло дахин хилые дабан орожо, Хатуен, hаобанг, Хоанглиеншон провинцинуудай газар дээгүүр рейднүүдые хэhэн байна. Тэдэнэр Вьетнамай hуурин тосхонуудые буудана, тарилганууд, нютагай зоной адууhа мал болон бусад зөөри үгы хэнэ. Эдэ гэмтэ зэрлиг ябуулгануудhаа шалтагаалан, СРВ-гэй Хойто провинцинуудта материальна ехэ гарза хохидолнууд ушаруулагдана. Амгалан зон гэмтэлдэ ороно.

Пекинэйхид Вьетнамые задагайруулха зорилгоор республикын нютагууд худар тагнуулай ба hүйдхэлшэ бүлэгүүдые эльгээжэ үргэлжэлhөөр. Тэдэнэр хорото номнол тарааха, дураа гутаха ябадал, национальна хёмороо, эсэргүүсэлгэ ба бусад үймөө үүдхэхэ ябуулганууды эмхидхэхэ зорилготой.

Вьетнамай хилын харуулшад, арадай хамгаалгын хүсэнүүд хилые дабагшадта эсэргүү эрид шанга сохилтонуудые хэнэ гэжэ ВИА агентство мэдээсэнэ.

hБразилиин ажалшадай түлөөлэгшэдэй шиидхэбэри

РИО-де-ЖАНЕЙРО. Сан-Паулу хотодо, Бразилиин ажалшадай түлөөлэгшэдэй ниитэ националь конференци болоод тараа. Энээндэ хабаадагшад Бразилиин хүдэлмэришэдэй хүдэлхэнэй … түлөө … тактикые … тодорхойлhон түгэсхэлэй шиидхэбэри … шааба. Аграрна үргэн реформо хэхэ, газарые элдүүрилдэг хүнүүдтэ үгэхэ, орон дотор байдаг газарай компаниинуудые гүрэнэй мэдэлдэ оруулха, тэдэнэй хүдэлмэришэдэй … хоёр тоохо гэжэ конференци hайнажааба.

Бразилиин ажалшадай нэгэдэмэл үйлдэбэриин сэнтэр жэлэй августа зарлаха … hэн шиидхэбэри конференци дээр баталагдаба. Тэрээндэ хабаадаhан комиссида ороhон профсоюзна элдэб эмхинүүдэй 54 түлөөлэгшэ ороно.

Юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэралгые, ажалгүйдэлэй зэргэ … абаха арга боломжын мүүдэлые бүрүүшаахан Бразилиин ажалшадай национальна үдэр болгон Октябриин 1-ые соносхохо гэжэ профсоюзай съезд шиидхэбэ. Энэ үдэр бүхы орон дотор суглаанууд, митингүүд, жагсаалнууд болохо.

Конференци дээрэ баталагдаhан шиидхэбэринүүд тэрэл үдэр Бразилиин президентдэ барюулагдаба.

(АПН).

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- МИЛАН—УЛААН-ҮДЭ
- УРАН ШҮЛЭГЭЙ ДОЛГИНДО
- БАЙГААЛИИН БАЯЛИГТА ОБТОГШОД
- ХҮРШЭ АРАДАЙМНАЙ ҮЛЬГЭРШЭН ТУХАЙ

БЭЛИГТЭЙ ЗАЛУУ ДУУШАН

Италиин Милан хотын «Ла Скала» театр дэлхэйн оперно искусствын гол гуламта гэжэ дэмы тоологдодоггүй байха. Үни холын баян дэлгэр түүхэтэй театрта орожо, тэрэнэй сценэ дээрэ табигдадаг ямар нэгэн зүжэгые харaһан, шагнаһан хүн бодото искусстватай бүри дүтөөр танилсажа, сэдьхэл бодолоо баяжуулдаг, арюун һайхан мэдэрэлээр ээлэгдэдэг юм гэжэ хэлсэдэг. Энэньшье ойлгосотой.

Зүгөөр тэрэнэй сценэ дээрэ наадажа, бэлиг шадабаряа улам мүлихэ гээшэ яаха аргагүй хүндэтэй, харюусалгатай юм ааб даа. Тиэд имэ ехэ нэрэ хүндын, аза талаанай үсөөхэн хүнүүдтэ тудадаг байһаниинь мэдээжэ. Ородой суута дуушан Фёдор Шаляпинһаа эхилээд, манай үеын бэлигтэ дуушад — ССР Союзай Ехэ театрай солистнууд, ороной арадай артистнууд Ирина Архипова, Елена Образцова, Владимир Атлантов, Евгений Нестеренко, Муслим Магомаев, Булат Минжилкиев, Владимир Пьявко, Тбилисиһээ Зураб Соткилава, Зураб Анджапаридзе болон бусад «Ла Скалада» дуулажа, оюун бэлигээ мүлижэ дээшэлүүлһэн байгаа.

Буряадай гүрэнэй Ленинэй ордентэ оперо болон баледэй академическэ театрай солист Вячеслав Бальжинимаев жэл соо энэ алдар суута театрта һуража ерэбэ. Манай республикын дуушад соо һоо түрүүлэн имэ ехэ нэрэ хүндэдэ хүртэһэн энэ бэлигтэ залуу дуушанай намтар, зохёохы ажал ябуулгынь эхин тухай олонитэ уншагшадтаа хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэйбди.

...Слава хүбүүхэн Мухар-Шэбэрэй районой Боом нютагта түрэһэн юм. Түрэл нютагтаа дунда һургуули дүүргээд, жэл хахадай турша соо хонишоноор хүдэлжэ, ажалай амта таняа. Һүүлээрнь сэрэгэй алба хэбэ. Албаяа дүүргэжэ байха үедэнь залуушуул болон комсомолшуудые Москвагай Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автомобильна завод уряа һэн. Эндэ тэрэ барилгашанаар хүдэлхэдөө, ажалайнгаа нормые хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, нэрэ, обоогынь Хүндэлэлэй самбарташье бэшэгдэһэн юм. Тиин эдэбхитэй хүбүүн комсомолой хүтэлбэрилэгшөөр табигдаба. Коллективайнгаа уран һайханай бүлгэмдэ хабаадалсадаг байгаа.

Дуушан болохо гэһэн бага наһанайнь хүсэлэн бэелжэ, уданшьегүй В. Бальжинимаев Москвагай консерваториин дэргэдэхи хүгжэмэй училищада һурахаяа ороһон юм. Тэрэнээ дүүргээд, залуу хүбүүн тус консерваторидо абтажа, профессор Г. Н., Тицэй классаар һуража, мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн байгаа. Тэрэ лирическэ тенор хоолойтой юм.

1975 ондо нийслэл хотын консерваториин 2-дохи курсда һуража байха үедөө Вячеслав Ташкентдэ үнгэргэгдэһэн дуушадай бүхэсоюзна конкурсдо хабаадахадаа, амжалта түйлажа, «Найдал» гэһэн шанда хүртөөд, тусхай дипломоор шагнагдаа бэлэй.

1979 ондо һургууляа амжалтатайгаар дүүргээд, жэл хахадай турша соо Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрта хүдэлхэдөө, В. Бальжинимаев П. Чайковскиин «Иолантада» Водемоной, Дж. Вердиин «Аттилада» Форестын партинуудые гүйсэдхэжэ, шагнагшадай магтаал һайшаалда хүртэбэ. Эдэ ехэ, хүшэр хүндэ партинуудые тэрэ шадамар бэрхээр, өөрын онсо маягтайгаар, уран нугалбаритайгаар гүйсэдхэһэн байха юм. Гадна концертнэ ехэ программа бэлдэһэн байгаа.

Урзанда жэл Таллин хотодо М. И. Глинкын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна IX конкурсдо залуу дуушан Вячеслав Бальжинимаев амжалта түйлажа, лауреат болоо һэн. Иигэжэ тэрэ СССР-эй Соёлой министерствын зууршалгаар Миланай алдарта театрта мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ нэрэ хүндэдэ хүртэһэн байха юм.

Һуралсалайнгаа түрүүшын жэлые түгэсхэжэ, һаяхан нютагаа бусажа ерээд байха үедэнь Вячеславтай уулзахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ:

— Үнэхөөрөөшье, Миланай «Ла Скала» халаа дэлхэйн оперно театрнуудай гол гуламтань юм байна. Энэ асари ехэ театр 1776—78 онуудта архитектор Дж. Пьермаринин гэгшын хүтэлбэри доро баригдаһан түүхэтэй. Досоохи акустиканъ жэгтэй һайн, юрэдөө, хөөрүүгээр хэлэбэл, залай нэгэ захаһаа шэбэнэхэдэшни, хаа хаанагүй дуулдажа байха. Үшөө нэгэ һонирхолтой юумэниинь гэхэдэ, тус театр өөрын оркестртэй, хоортой байбашье, үсөөхэн дуушаалтай юм. Тиимэһээ дэлхэйн элдэб оронуудай элитэ мэдээжэ дуушад уригдажа, итальян болон бусад оперонуудай гол партинуудые гүйсэдхэдэг. Агууехэ Энрике Карузоһаа эхилээд, Беньямино Джильи, Марио дель Монако, болгар дуушад Николай Гяуров, Борис Христов болон бусад тус театрай сценэ дээрэ дуулаһан байна.

Мүнөө манай оронһоо табан хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байнабди. Италиин суута дуушан Джульетта Симонато (меццо-сопрано) намда багшална. Бидэ «бельканты» ёһо гуримуудые баримталһан оперонуудта (уянгатай утаар татажа дууладаг оперонууднуудта) хабаадалсанабди. Хэдэ хэдэн партинуудые итальян хэлэн дээрэ гүйсэдхэхэ ушар гарана.

Хоёр ороной правительствануудай соёлой харилсаанай үндэһөөр СССР-эй Соёлой министерство болон ССР Союзай Ехэ театр 1961 онһоо хойшо Миланай «Ла Скалатай» нягта холбоо барисаа тогтоонхой. Үнгэрһэн 20 жэл соо оронoймнай жараад бэлигтэй бэрхэ дуушад тиишэ ошожо, мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн байна.

Энэ алдарта театрай труппа гастролёор 1964 ондо манай оронло түрүүшынхеэ ерэжэ, Италиин гайхамшагта композитор Дж. Вердиин «Аида», «Трубадур» гэжэ оперонуудые ССР Союзай Ехэ театрай сценэ дээрэ табяа һэн. Тиихэдэ минии багша Джульетта Симонато «Аидада» Амнерисэй, «Трубадурта» Азученын партинуудые һададамар бэрхээр гүйсэтхэжэ, шагнагшадай зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байгаа.

Оронoймнай элитэ ехэ дуушад Апеннинын хахад арал дээрэхи оронло ошожо, италинхидые совет искусстватай танилсуулжа байдаг. М. П. Мусоргскиин нэрэмжэтэ фестиваль нёдондо намар Миланда үнгэргэгдөө һэн. Ехэ театрһаа Е. Нестеренко, Л. Никитина, Киевэй оперо болон баледэй академическэ театрһаа В. Монолов, М. Стефюк гэгшэд фестивальда хабаадажа, М. Мусоргскиин «Хованщина», «Борис Годунов» гэжэ оперонуудта гол партинуудые гүйсэдхөө бэлэй. Ехэ нютагһаа холо ябахадаа оронoйнгоо түлөөлэгшэдтэй уулзахада, зүрхэ сэдьхэлдэ аятай зохид байгаа даа.

— Сүлөө сагтаа Италиин үзэсхэлэн һайхан байгаалитай газар нютагуудтай, эртэ урдын томо ехэ хото городуудтай, эдэнэй онсо өөрсэ архитектуратай, өөрын үндэһэн түхэл шэнжэтэй искусстватай танилсанабди. Гоё даа, гоё! Хэды тиигэбэшье үзэшэ, үглөөдөө таһалга соогоо гансаараа үлэхэдэш. Эхэ орон, түрэһэн нютаг, түрэл дайда ухаанһаш ээлүүдгүй ороодхихо юм. Тиихэдэнь поэт Дондок Улзытуевай үгэ дээрэ композитор Базар Цырендашиевай бэшэһэн «Уянгын дууе» хангюурдахадаш, досоошни аятай зохид болошодог, —гэжэ Вячеслав Бальжинимаев хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Тэрэ һараһаа үлүүтэй саг соо хэдэн концертнүүдтэ хабаадаһанайнгаа һүүлээр ерэхэ жэлэй зун болотор һурахаяа октябриин эхээр Милан ошохо юм.

Д. САМБОЦЫРЕНОВ,
Буряадай АССР-эй Телевидени болон радио-дамжуулгын гүрэнэй комитедэй хүгжэмэй редакциин ахалагша редактор.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Владимир НАМСАРАЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

ГУРБАН ТҮҮРЭЭЛГЭ

1.

Саг үемнай—
Сахилгаан хурдан
эмнигэй гүйдэл,
Сагаалхын даллаа
тэнгэриин зүйдэл.
Энхэ нүхэдэйм
эрмэлзэлтэ зан,
Эхэ оронoйм
дэмбэрэлтэ зам.
Саг үемнай—
Гарташагүй хүгжэлтын
үльгэр жэшээ,
Ганташагүй сулгы
гантиг хүшөө.
Үргэн далайсата
сарюун мүнөөдэр,
Үндэр дэлисэтэ
арюун үглөөдэр.

2.

Сог залимнай—
Сухарншагүй хатуу
замай зориг,
Сүхэршэгүй үсэд
үүсхэлтэ хэрэг.
Согтой дорюухан
сасуутанайм омог,
Сэнтэй сэсэнхэн
саг үеым домог.
Сог залимнай—
Сусашагүй сүлхэ
гүйдэлтэй хүлэг,
Саглашагүй һайхан
сууряата шүлэг.
Һонорхон шэнжэтэ
харасын харбаан,
Һонирхон байгаашым
хитэжэ ербээн.

3.

Сэг хараамнай —
Сэсэнхэн зоной...
далайсы...
Сэхэхэн замаймнай
бэелх...
Хамаг арадай
хараалһан...
Хэмэл одоёо
холо руу х...
Сэг хараамнай —
Нюур шарайгаа
этигэн хар...
Найдалта һайхан
эбэй хар...
Түмэн арадуудай
түбшэн най...
Түби дэлхэйдэхи
эб най...

ҮНЭН НҮХЭР

1.

«Нүхэр» гэһэн үгэ
Намтараар баян—
Совет манай бүлэ
Солотой болгоо.
«Нүхэр» гэһэн үгэ
Удхаараа баян—
Һайхан манай ёһо
Һулдыень олгоо.

2.

Үнгэрһэнөө удхалан
дурдагша,
Үертэ байдалаа дуулагша,
Үглөөдэрэй хараа
шэртэгшэ,
Үлзы һанал, абари
тэгшэ—
үнэн нүхэр.
Хамаг мууешни
далдалааша,
Хоногтоо хүсэлөө
худхааша,
Холол марлажа дүтэлэгшэ,
Харгыһаа халюулан
хүтэлэгшэ—
худал нүхэр.
Алхасыеш тэгшэлэн
залааша,
Абарниеш арюудхан
заһааша,
Жолооеш зүбөөр
барюулааша,
Жаргалыеш золтой
сахюулааша—
зон нүхэд.

3.

Үндэр нарата
Үлгэн дайдата дэлхэйдэ
Үнэн нүхэрһөө
Үлүү юумэн үгы байна.
Мүнхэ заяатай
Энхэ энэ ажабайдалда
Анда нүхэртэл
Адли юумэн үгы байна.
Хонгёохон дуугаа
Халта эхилээд лэ
замхаһан
Хани нүхэртэл
Хайратай юумэн үгы
байна.
Нэгэхэн зүргөөр
Наһанайнгаа зам
гаталһан
Эжэл нүхэрһөө
Эрдэни юумэн үгы байна.

4.

Солотой согтойхон
Сугтаа ябаһан нүхэдтөө
Сэхээ хэлэхэ
Сэдьхэлтэй байха
зэргэтэйш.
Барисаан батахан
Барандаа ябаа нүхэдтөө
Баталан хандаха
Бодолтой байха зэргэтэйш.
Үндэр эдэбхитэй
Үелэн ябаа нүхэдтөө
Үгээ дуулгаха
Үнэншэ байха зэргэтэйш.
Дандаа эбтэйхэн
Дүхэрнгтэ ябаа
нүхэ...
Дурыень буляама
Дуутай ябаха зэр...

5.

Үбгэд хүгшэдэй ...
Юрэл ярнһан үгэ ...
Юрыншье ушарта
Сэдьхэжэл ябанхай...
Хүгшэд үбгэдэй ...
Юрэнхы таамаг үгэ ...
Юртэмсын харгы...
Сэгнэжэл ябанхай...

6.

Алтанхан
дэлхэймнай ...
Агшамхан
зуурашье замха...
нар...
Зоной
дүхэрягэй ...
Зэргэхэн
алхамаа алда...
нар...
Хэтымнай
хэрэгэй ...
Хэдыдэш
эршээ һуладха...
үн...
Арадай
дүхэрнгэй ...
Аха дүү
мэдэрэлээ алда...
үн...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Партийна организацинуудта — тоосоонууд ба һунгалтанууд» — түрүү бэшэг. «Һогооборишье һаань һуридөө» — тэжээл бэлэдхэл тухай мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Республикын ажалай эршэ» —промышленна предприятинуудһаа абтаһан мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Газарай ёһото эзэдые һурган хүмүүжүүлхэ. «Залуушуул хонишодоор хүдэлнэ» — В. Максимовагай статья. «Хүдөөгэйхид шэнэ гэрнүүдые толлоно» — В. Алешинагай статья. Түрэл орон доторнай. Бэшэгүүдэй шэнжэлэл. Районно газетэнүүд юун тухай бэшэнэб?

Гурбадахи хуудаһанда. Хүнүүд ба он жэлнүүд. «Тэрэ Фаина гэжэ нэрэтэй һэн» — П. Романовай очерк. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуу... «Зүрхэ сэдьхэй ху... этигэмээр, хуулита ... — американ бизне... хөөрэлдөөн. Элдэб ... дээжэ. «Гэрэй эзэн ... рэй анхаралда». Мэ... нүүд, соносхолнууд.

Элдин зунай сагта Байгалай эрье ямар нэгэн шэдитэ орон шэнгеэр һанагдадаг. Тэрэнэй эрьеэр Баргажан тээшэ зорнһон ута харгы халуун наран доро тэниин, заха хизааргүй утаһан мэтэ үзэгдэдэг. Энэ харгыгаар зунай сагта ябаһан хүн алдарта Байгал арюухан далайнгаа һэрюун амисхаал бэедээ мэдэрэн, тэрэнэй гэрэл шэнги нюрууе ухаан сэдьхэлдээ хадуун ябадаг. Иимэл һайхан үльгэрэй орон юм —Байгалай эрье. Тэрэнэй эрьеэр нэгэл дахин ябаһан хүн хэзээдэшье мартахагүй....

В. АЛЕШКЫН фото.

СЭНХИР ЭК...

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАМ...

Орбита. 8.55 — Дам... программа. 9.00—«Врем... — Гимнастика. 10.05 — ... Дейка...».

Улаан-Үдэ. 10.35—... һонин» (буряадаар). 11.1... нэ һонин (буряадаар). 11... Хүдөөгэй ажалшадта зор... даһан концерт.

Орбита. 12.00 — Ве... дээр дэлхэйн чемпион... нэрнүүд. 12.25 — «Ун... һонинууд». 12.55 — «Ха... рисаан» — тележурна... — «Спортлотогой» 35 ... раж. 13.55 — «Хүн. ... Замбуулин». 14.20 — «... түүхэ, образ» — эрдэм... руулгын фильм. 14.40 — ... лын һүүлшын агналга»—... фильм. 15.00 — «Мүнөө... түби дэлхэйдэ». 15.15 — ... лэн харюутай шиидхэ... хэрэгүүд» — баримтата ... 16.15 — Үхибүүдтэ — ... «Алпамыс идет в школу»... — «Мэдээжэ аад, юрэ... юумэн». 18.25 — «һо... Арадуудай оюун бэлиг... хоорондын IV фестива... барай аялганууд». (СРВ) ... — Политическэ шэнж... В. П. Бекетовэй хөөрөө... — «Все наоборот» — ... фильм. 19.45 — «Го-Сюи... мэдэрэлгэ»—Баримтата ... 20.35—«Антон Иванович ... дится» — кинокомеди. 2... «Время». 22.35 — Кино... ма. 00.5—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАМ...

Орбита. 10.35 — «... түрэлхидтэ». 11.05 — «... шанартай элбэг эд ба... 11.35 — Рязаниин гүрэнэй ... арадай хоорой концерт.

Орбита. 15.15 — Дам... гын программа. 15.20 — ... жэмтэ киоск». 15.50—«... лох в зоопарке», «Вол... появляется снова» — ... фильмнүүд. 16.30 — А... зов. «Старомодная ком... — М. Горькиин нэрэ... Куйбышевска академическ... мын театрай зүжэг. 18... «Баримтата экран». 19... И. С. Тургенев. «Ажабайд... ба уран зохёолой хүн... нууд». 20.30 — «Хүгжэмт... тони». 21.00 —«Амгалан ... согты, багашуул!», «Тро... Простоквашино» — му... фильм. 21.15 — «Элүүр ... байлга». 22.00—«Время». ... —«Россия» гэжэ соёлой... ной арадай инструменте... ансамблиин концерт. 23... Футболоор СССР-эй че... нат. ЦСКА — «Динамо» ... — Забһарлалгын үедэ — ... демическэ һэлюурдэлгэ... хэйн чемпионат.

СОЁЛ БА АЖАБАЙДАЛ

Эндэхи агаар гайхалтай тунгалаг, тэнгэриинь шэлдэл сэнхир. Тиимэл хаданъ энэ хизаарые сэнхир Алтай гэжэ нэрлэдэг байгаа ёһотой. Үндэр хадын оройдо гараад, доошоо харахадаш, хилэн ногоон дээгүүр далайн долгин мэтэ эбхэрэн бэлшэжэ ябаһан хониин һүрэгүүд хажуудашни мэтэ һанагдаха. Хадата-Алтайн автономито областиин ажахын гол һалбари мал ажал юм. Харин эндэмнай эгээн хүндэтэй хүн— хонишон...

СОЁЛ БА АЖАБАЙДАЛ

АЛТАЙН ГОМЕР

Иимэл сэнхир дайдаар алтай ба ород хэлэнүүд дээрэ ходэн ном бэшэжэ барлуулһан 34 наһатай поэт Бронтой Бедюровтэй тэрэнэй нүхэр Алексей Калкинда ошожо ябанабди. «Тэрэ манай агуухэ үльгэршэн, арадай аман үгын зохёолнуудые кай аргаар гэхэ гү, али хоолой хашан дуулажа гүйсэдхэдэг онсо бэлигтэй хүн юм. — гэжэ Бедюров хөөрэнэ. — Тиимэ онсо өөрсэ үльгэршэн, сэхыень хэлэхэдэ, Советскэ Союз доторшье үгы хаш».

Калкинайда айлшаар ерээд байнабди. Тэрэнэй мартагдашагүй гүйсэдхэлгые шагнаха ехэ хүсэлтэй байһанаа элирхэйлхэдэмнай, 56 наһатай суута кайшан бидэниие түрэл госхонойнгоо оршондохи үдхэн шугы руу ошоё гэжэ уриба. Юуб гэхэдэ, тэрэ байгаалиин оршондо, юрын зоной — хонишон, ангуушан, механизаторнуудай урда уран бэлигээ харуулжа, уянгата ута дуугаа гүйсэдхэдэг заншалтай юм. Алтай арадай хүгжэмэй инструмент болохо топшуурай утаһа хургануудаараа зөөлэхэнөөр дайража, Алексей Калкин аялга дуугаа эхилнэ. Түрүүшэгээр минии дуугаржа байна гэһэмни, удаань хоолойнгоо аялга түргэдхэжэ, дуулананшуу болобо. Удангүй хоолойнь хухалга айхабтар шангаар зэдэлжэ, бүргэд шубуунай оог хашхараа һануулаадхина. Алексей Калкин бидэндэ эртэ урдын түүхэтэ домог гүйсэдхэжэ үгэбэ. Тэрэниинь Бронтой Бедюров магнитофоной миндаһан дээрэ анхаралтайгаар буулгажа абаба.

Алексей Калкин — арадай мэргэжэһэн үльгэршэн юм. Үшөө 1948 ондо Москвада тэрэ мэдээжэ совет тюрколог Владимир Гордлевскитэй улаан нюураараа танилсахадань, алтай арадайнгаа Гомерынь гээшэт гэжэ тэрэнь нэрлэһэн байдаг. Кайшанай имагтал гүйсэдхэхы шадабариень хараадаа абажа, энэ зэргэсүүлгэ Гордлевскиин хээ бэшэ, харин тиихэдэ оройдоол 23 наһатай ябаһан үльгэршэнэй далай үргэн аад, гайхамшагта бэлигыень нэн түрүүн үндэрөөр сэгнээ. Үнэхөөрөөшье, Алексей Калкин үшөө тиихэдэ 2 мянганһаа 10 мянга хүрэтэр шүлэглэмэл мүртэй 30 шахуу элдэб үльгэр домог сээжээр мэдэхэ ябаа бшуу. Тэрэ холын 1948 ондо Москвада болоһон арадай үльгэршэдэй Бүхэсоюзна конкурсдо (тэрээндэ буряадууд, яхадууд, казахууд, тувинецүүд, СССР-эй бусад арадуудай түлөөлэгшэд хабаадаа) Алексей Калкинтай алишье талаараа тэнтэй хүн олдоогүй.

Үльгэршын эди шэдиие, кай аргаар дуу гүйсэдхэхэ шадабариие Алексей өөрынгөө эсэгэһээ уг залгамжалан абаһан түүхэтэй. Хожомынь арадай олон үльгэршэдые шагнаһан тэдэнэй мэргэжэл халан абаха гэжэ холо, ойгуур ябадаг байһан юм. «Ямаршье шүлэг, гү, али үльгэр нэгэл дахин анхаралтайгаар шагнаа гээшэ һаа, би хэзээшье мартахагүйб. Эхинһээнь һүүл хүрэтэрнь дабтан хэлэжэ шадахаб», — гэжэ Калкин хөөрэнэ. Ямар үедэ та илангаяа һайнаар дууладагбта гэһэн асуудалдам үльгэршэн иигэжэ харюусаа һэн: «Хүн зон намайе ехэл анхарал, һонирхолтойгоор шагнана гэжэ ойлгоо һаа, ордоһоёо оруулжа, дэбжэлтэ ехэтэйгээр дуугаа гүйсэдхэдэгби. Юрэдөө, нэгэшье һайн хүнэй шагнаха хүсэл ехэтэй байбал, хоёр— гурбан час соо таһалгаряагүйгөөр дуулахадаа һаатахагүйб».

Нэгэл үльгэрые гү, али домог түүжые Алтайда аман үгын зохёолшод элдэбээр, онсо өөрсөөр аад, ондо ондоошог удха оруулжа байжа гүйсэдхэлэг юм. Харин тэдэн соонһоо Алексей Калкинай гүйсэдхэгшэнь эгээл һонининь, эгээл ураниинь гэжэ тоологдодог. «Маадай-Кара» гэжэ шүлэглэмэл үльгэрые имагтал Калкинай үгэһөө буулгажа бэшээд, Москвада «Наука» гэжэ хэблэлдэ алтай ба ород хэлэнүүд дээрэ барлаһан ушар энэ талаар эли тодо гэршэ боложо үгэхэ байһаниинь дамжаггүй. «Бүхэдэлхэйн литературын библиотекэ» гэжэ юрэнхы гаршагтай 200 ботиһоо бүридхэгдэһэн элдэб арадуудай үе сагта бүтээһэн эгээл эрхим зохёолнуудай энэ суглуулбариин тоодо орожо, Алексей Калкинай үгэһөө бэшэгдэһэн «Алтан Бучай» гэһэн үльгэр ород хэлэн дээрэ шүлэглэгдэн оршуулагдажа гараа һэн.

Түүхэ, хэлэ ба уран зохёол шудалдаг Хадата-Алтайн эрдэм-шэнжэлгын институдай мэргэжэлтэд мүнөө түрэл арадайнгаа баатарлиг эпосүүдые, үльгэрнүүдые, домогуудые, дуун ба онтохонуудые буулгажа абана, научна болон улас түрын уран һайханай журналнуудта толилуулна. 1952 ондо институдай байгуулагдаһан сагһаа хойшо үнгэрһэн хугасаа соо тэрэнэй эрдэмтэд алтай арадай түүхэдэ, хэлэндэ, уран ба аман үгын зохёолдо зорюулагдаһан хэдэн арбаад боти шэнжэлгэнүүдые барлан гаргаа юм.

Аркадий КУДРЯ,
АПН-эй корреспондент.

ХАЛААХАЙ

Зорилгоёо мартаад, зоргоороо...

Гүрэнэй олзоборилгын ажахын штатна ангуушадай дүүргэдэг уялгые мэдэхэгүй хүн хоморхон. Илангаяа агнууриин хорюултай хаһада ангуушан бүхэн даалгагдаһан участогтаа үбэлэйнгөө байрануудые заһабарилжа түхеэрхэһээ гадна ан араатадаа хулгайгаар агнуури хэгшэдһээ аршалан хамгаалха ёһотой юм. Энээниие юрын хүн бүхэн түгэс мэдэхэшьегүй һаа, тухайлха, багсаахал байха.

Һүүлэй үедэ түсгаар хинаһта, шалгалта хэхэдэ, зарим үнинэй, нилээд дүй дүршэлтэй ангуушад бодото уялгаяа бүдүүлигээр хазагайруулдаг байһаниинь элирүүлэгдээ. Тодорхойлон хэлэбэл, ой модоор хушагданхай, мүнхэдөө хайладаггүй саһан оройтой хадалиг Баунтын районой Багдаринай госпромхозой штатна ангуушан Рихард Якович Шперлинь хорюултай хаһада хулгайгаар агнуури хэжэ, буга, хандагайн шүүһэтэйхэн мяхаар дүтынгөө нүхэдые хүндэлдэг байшоо. Бури һаяхан ангуушанай үнэмшэлгэтэй Рихард Якович томо хандагай унагаажа, тус район до шэнжэлгэ, бэдэрэлгэнүүдые хэдэг «Байкалкварцсамоцветы» нэгэдэлэй геологическэ партиин бүлэг хүдэлмэрилэгшэдые миинтэ мяхаарнь садахыса хүндэлһэн байба. Энээниень тус партиин начальник В. С. Басовһаа мэдэжэ, тодорхойлжо абаа һэмди.

Штатна ангуушан аад, нангин уялгаяа юундэ хазагайруулаа гээшэб гэжэ асуубалтнай, иимэ харюу үгэмөөр гээшэ. Тобшолбол, бултанда хүндэтэй Рихард Шперлинь хубиингаа хэрэгые юунһээшье үлүүдэ тооложо, хүндэтэ нүхэдөө олоной зөөрөөр хүндэлхэ дуратай байба бшуу. Хоёрдохёор, хандагайн мяхаар ханилһан нүхэдөө хангахадаа, лаб ута шарбуунсануудые бэшэ, харин тодорхой бүридхэлгүйгөөр үгтэдэг туулган һомонуудые һанаанай хүрэхысэ агсажа абаһаниинь элитэ. Юуб гэхэдэ, һүүлэй үедэ холо тудадаг карабин буугай һомон ангуушадта тоотойхоноор үгтэдэг боложо, хулгайн аргаар агнуури эрхилэгшэд тулгарадаг болошоо ха юм. Иигээд ерэхэдээ, туулган һомоной сэн тэдэнэртэ түйлай ехэ боложо, буга, хандагайн мяхаар агсаагүй һаа, олохоньшье бэрхэтэй гээшэл. Иимэ наймаанай аша үрые һайн ойлгожо мэдэхэ болоһондоо Рихард Шперлинь ямаршье хаалта, харуулда торохо, тогтохогүй байгаа ха юм.

Багдаринай госпромхоздо гансал Шперлинь хулгай агнуури хэнэ гээ һаа... Даншье тиимэ бэшэ ха. Ушарынь хадаа, Амалаадай заказнигта 34—35 БУБ номертой, ЗИЛ-585 түхэлэй ашаанай автомашинаар харгын барилга-заһабарилгын управлениин хүдэлмэрилэгшэд лаампа-фараар ан гүрөөл һаргаан агнажа байһанаа балшыса баригдаа. Нэрлэбэл, энэл эмхиин бульдозерист Валерий Александрович Пятков, автомашинын жолоошон Владимир Бадмаевич Тэгмидон, участогай мастер тушаалтай Николай Николаевич Молчанов, тракторист Николай Владимирович Субботин гэгшэд хамаг зонһоо нюусаар энэ заказнигта ерэжэ, буугай нэерээнһээ, нохойн хусаха абяанһаа аршалан хамгаалагдажа, атарлан бэлшэдэг буга, хандагайнуудыень тарайлгажа ябаһаар мухардашоо.

Зэрлиг муухай, хулгай хэжэ, хүн зоной хамтын баялигта хара һабараараа орогшод хэзээдэшье баригдажа, хуулиин харюусалгада хабаадуулагдагынь һайшаалтай. Гэбэшье иимэ гэмтэ ябадал гаргагшадай хирэ-хирэ болоод лэ ушардаг байхадань яалтайб. Манай бодомжо, дурадхалаар эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд саашадаа бүхы машина, техникээ мүртэйгөөр хиналтада абажа, дуран соогоо гүйлгэхэ дуратайшуулай арга боломжые арга заатагүй хизаарладаг болоһой гэхэ байнабди.

В. ЭЛИГШЭНЭЙ.

САГАН УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саг зуура бороо орохо. Хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 10—15, зарим районуудта 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

Улаан-Үдэдэ үүлэтэйшэг байха, хура бороон орохогүй. Хойноһоо секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 10—12 градус дулаан байха.

Августын 30—31-нэй үдэрнүүдтэ сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Зарим нютагуудта саг зуура бороо орохо. Хада газарта саһан орохо. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һүниндөө 2—7 градус дулаан байха. Газарай нюруу дээрэ хюруу унаха. Үдэртөө 11—16, дулаан. хойто районуудта һүниндөө 0—3 градус хүйтэн, үдэртөө 6—11 градус дулаан байха.

Редактор Р. Б. ГАРМ...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат—2-66-76 отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства —2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, информации—2-34-05, перевод—2-54-95, писем и селькоров —2-67-81, корректорская—2-35-95, машинное бюро—2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02465. Заказ № 198. Индекс ...